

פורים משולש

הרב ארי דוד קאהן

1. משנה מסכת מגילה פרק א

(א) מגלה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרפין המקפין חומה מימות יהושע בן נון, קורין בחמשה עשר. כפרים ונעירות גדולות, קורין בארבעה עשר, אלא שהפפרים מקדימין ליום הפניסה:

(ב) כיצד, קל להיות יום ארבעה עשר בשני, כפרים ונעירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. קל להיות בשלישי או ברביעי, כפרים מקדימין ליום הפניסה, ונעירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. קל להיות בחמישי, כפרים ונעירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. קל להיות ערב שבת, כפרים מקדימין ליום הפניסה, ונעירות גדולות ומקפות חומה קורין בו ביום. קל להיות בשבת, כפרים ונעירות גדולות מקדימין וקורין ליום הפניסה, ומקפות חומה למחר. קל להיות אחר השבת, כפרים מקדימין ליום הפניסה, ונעירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר:

(ג) איזו היא עיר גדולה, כל שיש בה עשרה בטלנים. פחות מכאן, הרי זה כפר. באלו אמרו, מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי פהנים ותשעה באב ונגיגה ונהקהל, מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין (ולא מאחרין), מתרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה, אימתי, מקום שנקנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, אין קורין אותה, אלא בזמנה:

2. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד א

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס. ואמר רבי יהושע בן לוי: **פורים שחל להיות בשבת** - שואלין ודורשין בענינו של יום. - מאי אריא פורים? אפילו יום טוב נמי, דתניא: משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום: הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג. - פורים איצטריכא ליה. מהו דתימא: נגזור משום דרבה, קא משמע לן. ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי. סבור מינה: למקרייה בליליא, ולמיתנא מתניתין דידה ביממא. - אמר להו רבי ירמיה: לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא: כגון דאמרי אינשי: אעבור פרשתא דא ואתנייה. איתמר נמי, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.

3. רש"י מסכת מגילה דף ד עמוד א

שואלין ודורשין - מעמידין תורגמן לפני החכם, לדרוש אגרת פורים ברבים.

4. ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף ב עמוד ב

פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום. כתב הרב אלפסי ז"ל יום ט"ו לבני כרכים שחל להיות בשבת וכתב כן משום דארביסר לא מקלע לן בשבת אלא חמיסר ולענין מקרא מגילה ודאי מקדימין בע"ש כדתנן במתני' בריש פירקין וקאמר ריב"ל דכיון שהוא יום פורים שואלין ודורשין בענינו של יום כלומר בענינו של נס ודרשה של מגילה דאילו מגילה גופה כבר קראו אותה מע"ש דבשבת לא קרינן לה משום גזירה דרבה:

5. חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף ד עמוד א

ואמר ר' יהושע בן לוי פורים שחל להיות בשבת. פי' ויש להם להקדים קריאה ליום הכניסה או לערב שבת כדאיתא במתניתין. דורשין בענינו של יום. ומקשינן מאי אריא פורים אפילו יום טוב נמי דתניא משה תיקן להם לישראל וכו'. פירשו בתוספות דהכי מקשינן מאי אריא פורים שאין דורשין בענינו של יום קודם זמנו שראוי לדרוש בו בזמנו, דהא אפילו יום טוב שדורשין בענינו קודם לכן כדתניא שואלין

בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, אפילו הכי חייבין לחזור ולדרוש בענינו במועדו כדתניא משה תיקן להם לישראל [כו'] שמזרזין לאדם קודם מעשה (ולאחר) [ובשעת] מעשה. ונראה מדבריהם דהא דאמרינן בפורים שחל להיות בשבת שדורשין בענינו של יום, דהיינו בהלכות מגילה, וכן ההיא דתניא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, היינו לדרוש ברבים בהלכותיו מכאן ואילך כדי לזרזן, והא ליתא דהכא גבי פורים כיון שכבר קראו את המגילה בחמישי בשבת או בערב שבת אין לדרוש עכשיו בשבת בהלכותיה, וההוא נמי שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, לא שחייבין לדרוש כן ברבים אלא שיש רשות לתלמיד לשאול והוי שואל כענין שיהא ממדות החכם הנזכרים באבות (פ"ה מ"ז) שואל כענין ומשיב כהלכה, וכאותה שאמרו (תוספתא סנהדרין פ"ז ה"ה) ב' תלמידים ששאלו אחד שואל כענין ואחד שלא כענין שחייבין לשואל כענין, והכא אם בא לשאול קודם לפסח שואל כענין ומשיבין לו, והכא פורים שחל להיות בשבת דורשין בענינו של יום כלומר שדורשין בענינו של נס דרש המגילה, וכן פרש"י ז"ל מעמידין לתורגמן לפני חכם לדרוש אגרת פורים ברבים, והכי פרכינן מאי אריא פורים דלית בזמניה זכירה אחרת בפה אלא שמחה בעלמא שנוהגת בזמנה ולא הוי פרסומי ניסא כולי האי, דבשבת איכא סעודה קצת, ודינה הוא דלדרוש בענין הנס משום פרסומי ניסא, דלא מחייב למעבד הזכרה בברכת המזון אלא שאם בא להזכיר מזכיר בהודאה, ואפילו כי מזכיר ליה בתפלה ליכא פרסומי ניסא כולי האי, דאפילו יום טוב דאית ביה כמה זכירות כבטול מלאכה ולנהוג אותו קודם וכמה הזכרות אפילו הכי חייבין לדרוש בהלכותיו כדתניא וכו', נמצאו ג' לשונות אלו חלוקים בעניניהם, כששואלין ודורשין בהלכות הפסח בפסח היינו לדרוש בהלכותיו ממש ברבים, ואידך כששואלין בהלכות הפסח שלשים יום היינו שיש רשות לשאול בבית הועד ולהכי לא גרסינן ביה ודורשין וליתא בנוסחי דוקני, ובתוספתא (פ"ג ה"ב) הוכחה לדבר זה דדרשינן התם דורשין הלכות פסח בפסח הלכות חג בחג הלכות עצרת בעצרת ובבית הועד שואלין הלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, מפי מורי נר"ו בשם רבו רבינו הגדול ז"ל.

ואמר ר' יהושע בן לוי חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולשנותה ביום. וכן הלכתא, כתב רבינו יעקב ז"ל אפילו הכי כשחוזר וקורא ביום מברך שהחיינו, שאין קריאה של יום טפלה משל לילה דאדרבה עיקר קריאה ביום היא וימים (משמע) [כתיב] בפרשה ומשמע יום דוקא כדאמרינן גבי סעודה (לק' ז' ב'), ותנא נמי פסיק ותני לה לקמן במכילתין (כ' ב') בדברים שביום כשר כל היום לקריאת מגילה, ולא קתני ליה בהדי דברים שבלילה ונראין דבריו וכן נהגו.

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד ב

דכולי עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן, מאי טעמא? אמר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר), ואין הכל בקיין במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דלולב. רב יוסף אמר: מפני שעניניהן של עניים נשואות במקרא מגילה. תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום, ומחלקין בו ביום. - אף על פי שאמרו? אדרבה, משום דאמרו הוא! אלא: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה. אבל תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד א שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה.

7. רש"י מסכת מגילה דף ד עמוד ב

נשואות למקרא מגילה - לקבל מתנות האביונים, ואי אפשר בשבת. גובין בו ביום - שמקדימין בו לקרות גובין הגבאים מתנות האביונים, ומחלקין לעניים. אדרבה - משום דאמרו להקדים את הקריאה הוא דאמרו להקדים את המתנות, כדמפרש תנא טעמא ואזיל, מפני שעניניהן של עניים כו'.

8. רש"י מסכת מגילה דף ה עמוד א

שמחה - של מאכל ומשתה.

9. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד א

אמר רב: מגילה, בזמנה - קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה - בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. ומי אמר רב הכי? והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת - ערב שבת זמנם. - ערב שבת זמנם? והא שבת זמנם הוא! אלא לאו הכי קאמר: שלא בזמנם - כזמנם, מה זמנם אפילו ביחיד, אף שלא בזמנם - אפילו ביחיד! - לא, לענין מקרא מגילה בעשרה. אלא, מאי ערב שבת זמנם - לאפוקי מדרבי, דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה - הא קא משמע לן דערב שבת זמנם הוא.

10. רש"י מסכת מגילה דף ה עמוד א

בזמנה - בארבעה עשר, מתוך שהיא חובה בו ביום על כל יחיד ויחיד - קורין אותה אפילו ביחיד, דהכל קורין בו, ואיכא פרסום נס.

שלא בזמנה - כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה - אין קורין אותה אלא בעשרה, דבעינן פרסום ניסא. ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה - מצוה לחזור אחר עשרה, משום פרסומי ניסא, אבל אי לא אשכח עשרה - לא אמר רב אסי דלא ליקרי, שאין איסור קריאתה ביחיד, אלא מצוה לקרותה בעשרה. וחש ליה רב להא דרב אסי - וחזר על עשרה וקיבצן.

ערב שבת זמנם הוא - משמע שהוא זמן הקבוע להו מימי אנשי כנסת הגדולה, מדלא קאמר מקדימין לערב שבת, להכי קשה ליה: והא שבת זמנם הוא, שהרי ארבעה עשר הוקבע לפרזים, אלא להכי נקט האי לישנא, דתשמע מינה הואיל ותיקנו להן חכמי ישראל שאחר כנסת הגדולה להקדים משום דרבה - הרי הוא לנו כיום וזמן הקבוע מתחלה לכל דבריו, ואף על פי שהוא שלא בזמנן - הוי כזמנן.

11. חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף ה עמוד א

ומגילה שלא בזמנה דקאמר פרש"י ז"ל דהיינו י"א וי"ב וי"ג דבני כפרים, ותימא דהא בטלה ליה הקדמת כפרים דהא קי"ל כרבנן (לעיל ב' א') דאמרי אין קורין אותה אלא בזמנה, והיכי שקלו וטרו רב ורב אסי אליבא דר"ע, וי"ל דעיקר פלוגתא דידהו היינו משום מגילה בזמנה ובהא הוא דפליגי ואידך נקטי ליה אגב גררא, ואחרים פירשו דהאי שלא בזמנה היינו כשחל י"ד או ט"ו בשבת שהכרכים או העיירות מקדימין ליום הכניסה או לערב שבת ונכון.

12. תלמוד ירושלמי מסכת מגילה פרק א הלכה ד ידד נפש

בְּאֵלּוּ אֲמָרוּ מְקַדְמִין וְלֹא מְאַחְרִין, קְרִיאַת מְגִילָה שְׁנֵי עָשָׂר וְלֹא יַעֲבֹר. וְתַרְוַמַת שְׁקָלִים כִּיּוֹן שֶׁאֲחַר ר"ח נִסָּן לֹא מִבְּיָאִים תְּמִידִים אֲלֵא מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה. מְקַדְמִין וְלֹא מְאַחְרִין. סְעוּדַת רֵאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁהֵיוּ עוֹשִׂים כְּשֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ. וְסְעוּדַת פּוּרִים מְאַחְרִין וְלֹא מְקַדְמִין. רַבִּי זְעִירָה בְּעָא קוּמִי רַבִּי אֶבְהוּ, וְיַעֲשׂוּ אוֹתָן אֶת סְעוּדַת הַפּוּרִים שֶׁבַת! א"ל (אסתר ט) לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשֻׁמְתָּה. אֶת שֻׁמְתָּתוֹ תְּלוּיָהּ בְּב"ד יֵצֵא זֶה שֻׁמְתָּתוֹ תְּלוּיָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם וְאִם יַעֲשֶׂה סְעוּדָה בְּשַׁבַּת לֹא יִהְיֶה נִיכָר שִׁישׁ כִּאֵן שְׂמַחַת פּוּרִים.

13. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ל עמוד א

בשניה זכור וכו'. איתמר, פורים שחל להיות בערב שבת. רב אמר: מקדימין פרשת זכור, ושמואל אמר: מאחרין. רב אמר: מקדימין, כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה. ושמואל אמר: מאחרין, אמר לך: כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר - עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין. בבת אחת באין

14. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א

(ז) פיצד? חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת - מקדימין וקוראין בתמישי, שהוא יום אחד עשר; חל להיות בשלישי - קוראין בשני, שהוא יום שלשה עשר; חל להיות ברביעי - קוראין בשני, שהוא יום שנים עשר. וכל אלו שמקדימין וקוראין קדם ארבעה עשר - אין קוראין אותה בפחות מעשרה.

+/השגת הראב"ד/ וכל אלו שמקדימין וקורין קודם ארבעה עשר אין קורין בפחות מעשרה. א"א ואף בארבעה עשר עצמו מצוה בעשרה כרב אסי /מגילה/ (ה) דהא רב גופיה דפליג עליה חש לה להא דרב אסי, ומאי דכתב הרב ז"ל בהלכות ודחה לדרב אסי לאו מילתא היא דהיכא דאפשר למיהוי בעשרה מצוה למחדר עלייהו והיכא דלא אפשר ודאי קרי ביחיד. +

(יג) אין קוראין את המגלה בשבת, גזרה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים; ושהכל סביבים בקריאתה, ואין הכל בקי אין בקריאתה. לפיכך, אם חל זמן קריאתה בשבת - מקדימין וקוראין אותה קדם השבת, ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.

(יד) כיצד? יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת - בני עירות מקדימין וקוראין בערב שבת, ובני פרקים קוראים בזמנם באחד בשבת. חל יום חמשה עשר להיות בשבת - בני פרקים מקדימין וקוראין בערב שבת, שהוא יום ארבעה עשר, ובני עירות קוראין בו ביום, שהוא זמנם, ונמצאו הכל קוראין בארבעה עשר.

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ טעיה יח

מגלה ב"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד. {הגה: ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה (הגהות אשרי פ"ק טור סי' תרס"ט). ואם קראו אותם בצבור, ואינה יחיד לא שמעו, יכול לקרות אפילו לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה (בית יוסף בשם א"ח); וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה (בית יוסף).}

16. משנה ברורה (עם שער הציון):

(סא) ב"ד ובט"ו - היינו ב"ד לעיירות וט"ו למוקפין ור"ל [נח] אף שהוא בזמנה ואיכא פרסומי ניסא בלא"ה שהכל קורין באותו זמן אפ"ה צריך לטרוח ולקבץ עשרה שיהיו בעת הקריאה משום פרסומי ניסא וכ"ש אם הוא שלא בזמנה כגון המפרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו דמותר להקדים ולקרותה קודם שיוצא כנ"ל בסימן תרפ"ח ס"ז [נט] או דמתרמי יום ט"ו בשבת דצריכין המוקפין להקדים ולקרותו בע"ש כדאיתא שם בס"ו [ס] בודאי צריך לקבץ עשרה לקריאתו ובזה עוד [סא] חמיר יותר דאי ליכא עשרה לא יברכו [סב] המוקפין עליה:

(סג) אם נשים וכו' - דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא סגי אף בנשים ועיין בפמ"ג דמדלא הזכיר הרב קטנים משמע דס"ל דקטנים בודאי אין מצטרפין לעשרה דלאו בני חיובא נינהו וחיובן הוא רק מטעם חינוך:

(סד) בזמנה - לאפוקי אם קורא היחיד אותה שלא בזמנה כגון כרכין המוקפין חומה דמתרמי יום ט"ו שלהן בשבת דקורין אותה בע"ש והוא קורא אותה ביחיד לא יברך עליה בכל גווני וכנ"ל בס"ק ס"א:

17. תורה תמימה הערות אסתר פרק ט הערה טו

(טו) ר"ל אף על פי דקוראין את המגילה בערב שבת אבל הסעודה אין עושין בו ביום, וי"ל הטעם בזה משום דכשיאכלו לשבעה בהסעודה בערב שבת לא יאכלו לתאבון בסעודת ליל שבת ויהיה בזה פחיתות הכבוד לשבת:

18. ר' עובדיה מברטנורא מסכת מגילה פרק א משנה ב

בע"ש - עיירות ומוקפין קורין בו ביום, שאין קריאת מגילה בשבת, גזירה שמא יטלנה בידו ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים, ואם יאחרנה עד אחד בשבת הוה ליה י"ו, ואמר קרא ולא יעבור. ואף על פי שבני הכרכים קורין המגילה ב"ד כשחל ט"ו להיות בשבת, מ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת שהוא יום ט"ו, ומפטירים פקדתי, ושואלין ודורשין בהלכות פורים כל אותה שבת. וסעודת פורים אית דאמרי

דעבדי לה ביום י"ד שבו קורין את המגילה, ואית דאמרי דמאחרין אותה לאחר השבת. והכי משמע בירושלמי דסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין ולא מקדימין. **ולכ"ע אין עושים אותה בשבת:**

19. עלי תמר מסכת מגילה פרק א הלכה ד

א"ל לעשות אותם ימי משתה ושמחה וכו'. לשון הכלבו בסימן מ"ה, וסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין אותה ואין מקדימין **והטעם שאין עושים אותה בשבת משום דלא מצי לקיומי ומשלוח מנות.** ובירושלמי נותן טעם אחר דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה מי ששמחתו תלויה בבי"ד יצא שבת ששמחתו תלויה ביד"ש, כלומר שמקודש וודאי מששת ימי בראשית עכ"ל. משמע שמפרש דל"ש גביה שקבלו עליהם לעשות אותם ימי משתה ושמחה שהרי שבת הוא עשוי ועומד. וכן משמע מהר"ן שכתב יצא זה ששמחתו תלויה ביד שמים ששמחת שבת אינה מתקנת מרדכי והוא ע"ד פירוש הפנ"מ. ופירוש הק"ע הוא בריטב"א, אולם הלשון דחוק לפי פירוש זה. והנה מלשון הכלבו ובירושלמי נותן טעם אחר וכו', משמע שברייטא זו היתה כתובה לפניו גם בתוספתא כמ"ש בריטב"א עיין שם, ומפרשה משום שלא מצי לקיומה ומשלוח מנות ובירושלמי נותן טעם אחר וכו', ועיין בחידושי המאירי, וראה להלן.

20. קרבן נתנאל מסכת מגילה פרק א סימן ז

[ד] אבל סעודת פורים מאחרין. כגון שחל י"ד או ט"ו לדידן בשבת מאחרין אחר שבת. דקרא ולא יעבור לא קאי אלא אקריאת מגילה. אבל לא אשמחה ומשתה. ר"ן. ובשו"ת מהר"ל נ"ח סי' ל"ב כתב שעשה הלכה למעשה הפך הירושלמי שסמך אגמרא דידן. וראייתו מהא דאמרי' לקמן דף ל' כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשיה וזכירה בהדדי קאתי'. ואי כדברי ירושלמי הא הוי זכירה קודם עשיה. גם באידך מימרא פורים שחל להיות בשבת מקדים וקורא משבת שעברה זכור. ולמה הא הסעודה ביום א' ואז קדמה הקריאה לעשי'. **אלא ש"מ דתלמודא דידן סבר שעושין סעודת פורים בשבת** ובס' פ"ח סי' תרפ"ח רצה לומר דהירושלמי ס"ל כמ"ד אין מערבין שמחה בשמחה. אבל תלמודא דידן ס"ל דמערבין. זהו ליתא דהא רב ושמואל בעלי מימרא זו אינהו גופייהו דאמרי במועד קטן דף ח' דאין מערבין שמחה בשמחה ע"ש. ותמהני מאד אם נראה להם ראי' זו מתלמודא דידן שיש לסמוך עליו לעשות הלכה למעשה. א"כ ה"ל להקשות דברי ירושלמי אהדדי דהא בפ' בני העיר הלכה ה' ר"נ בר יעקב בעי הגע עצמך שחל חמשה עשר להיות בשבת. ויקראו זכור. א"ל כן אמר רב והימים האלה הנזכרים ונעשים. שתהא אזכרתן קודם לעשייתן. ולדברי הירושלמי דעושין סעודה בששה עשר הא הוי הזכרה קודם לעשייתן. ע"כ נראה לי דמשלוח מנות הוא בשבת. דהא שם בפ"ק הלכה ו' פריך ויעשו אותן בשבת. א"ל לעשות אותם ימי משתה ושמחה. את ששמחתו תלוי בב"ד. יצא זה ששמחתו תלוי' בידי שמים כלומר שסעודת שמחה זו אין לה היכר שהיא משום שמחת נס. כי אם משתה ושמחת שבת. כל זה טעם שלא לעשות משתה ושמחה בשבת שצריך לעשות בחול כדי שתהא ניכר לכל שהוא משום תיקון מרדכי ואסתר זכר לנס. משא"כ משלוח מנות. דאין סדר לשלוח מנות איש לרעהו בשבת. א"כ מצוה זו ודאי נוהגת בשבת. וזהו ג"כ עשי' מקרי להכי שפיר אמר דלא הוי זכירה קודם עשייתן ע"כ אין לזוז מפסק ש"ע ולעשות סעודת פורים אחר שבת:

21. טור אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח

פורים שחל להיות בשבת כגון ט"ו לבני כרכים דאילו י"ד לא יבא לעולם בשבת אין קורין את המגילה בשבת אלא מקדימין לקרותה בע"ש וכדי שיזכרו ענין היום דורשין בענייננו:

22. בית יוסף אורח חיים סימן תרפח אות ו ד"ה פורים שחל

ו פורים שחל להיות בשבת. בריש מגילה (ד.) אמר רבי יהושע בן לוי פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענייננו של יום:

ומ"ש כגון ט"ו לבני כרכין וכו'. כן כתבו שם הר"י"ף (ב:) והרא"ש (סי' ה) ז"ל והוא בירושלמי פרק קמא דמגילה (ה"ב) משום דאם י"ד בשבת יבוא יום הכפורים בערב שבת:

ומ"ש מקדימין לקרותה בערב שבת. שם (ב.) במשנה: ומצאתי כתוב שמנהג ירושלים לגבות מעות מתנות עניים ולחלקם בו ביום ואין אומרים בו על הנסים ואין מוציאים בו ספר תורה ויום שבת שלפניו שהיה ח' לאדר קוראים פרשת זכור (דברים כה יז - יט) ומפטירין פקדתי (שמואל א טו) ובשבת יום ט"ו שהוא יום פורים אומרים על הנסים ומוציאים בו שני ספרים וקורין בשני יבוא עמלק (שמות יז ח - טז) ותמהני למה לא יאמרו על הנסים ביום ששי שבו קורין המגילה: וכתב הר"ן בפרק קמא דמגילה (ג. ד"ה מתני') על מה שכתב הרי"ף בשם הירושלמי (שם ה"ד) סעודת פורים מאחרין ולא מקדימין כשחל ארבעה עשר להיות בערב שבת שעירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום שאין מוקפין חומה עושין סעודה עד אחד בשבת: וגרסין בירושלמי (שם) ויעשו אותה בשבת אמר ליה לעשות אותם ימי משתה [ושמחה] כתיב (אסתר ט כב) את שמחתו תלויה בבית דין יצא זה ששמחתו בידי שמים דשמחת [שבת] אינה מתקנת מרדכי אלא בידי שמים היא:

23. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח סעיף ו

יום חמשה עשר שחל להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימין לקרותה בערב שבת, וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום; וביום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורין; ויבא עמלק; ואומרים: על הנסים; ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת.

24. עולת שבת:

יום חמשה עשר שחל וכו'. אבל יום י"ד לא יבא לעולם בשבת על פי סדר וסימן קביעות ראש השנה שהוא לא אד"ו ראש וכו', עיין בב"י. והטעם שמקדימין משום דלא יעבור כתיב [אסתר ט, כז]. ומה שכתב דסעודה עושים ביום א' בשבת וכו'. ובתשובות הרלב"ח [סי' לב] הסכים לעשותה בשבת וכתב שכן עשה מעשה, אבל שאר רבוותא הסכימו לדעת המחבר, והכי נראה:

25. משנה ברורה (עם שער הציון):

המגילה בשבת - ואז יום השבת ח' לאדר הוא פרשת זכור [כא] ומפטירין פקדתי וגם בט"ו לאדר מפטירין [כב] פקדתי בכרכין [אבל [כג] בעירות מפטירין בסדר השבוע] ושואלין [כד] ודורשין בו ביום בהלכות פורים כדי שיזכרו ענין היום וכשחל בחול יוצאין ע"י קריאת מגילה:

26. פרי חדש אורח חיים סימן תרפח סעיף ו

ומה שכתב ואין עושין סעודת פורים עד יום א' בשבת. בתשובת רלנ"ח סימן ל"ב כתב, שעשו מעשה הפך הירושלמי [מגילה פרק א ריש הלכה ד] ושעשו הסעודה בשבת. ויש סמך לזה מהא דאמרינן בפרק קמא דמגילה [ה, א] פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנו, ופרכינן ערב שבת זמנו, והא שבת זמנו היא. וכתוב שם ראה מהא דאמרינן פרק בני העיר [ל, א] פורים שחל להיות בערב שבת, רב אמר מקדימין פרשת זכור כי היכי דלא תיקדום עשייה לזכירה, ושמואל אמר מאחרין, אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר, עשייה וזכירה בהדי הדדי קאתיין. ולדידי לא מכרעא הך ראה לדחות הירושלמי, דכיון שעיקר הסעודה שעושין בי"ו הוא בשביל ט"ו שחל להיות בשבת, ואינו אלא תשלומי ט"ו, שייך שפיר למימר עשייה וזכירה בהדי הדדי קאתיין. וכן נמי אידך מימרא דאמרי [שם] פורים שחל להיות בשבת מקדים וקורא (משבת) [בשבת] שעברה זכור, אעפ"י שאינן עושין הסעודה אלא בט"ו כיון דהויא תשלומי י"ד מקדימין כדי שתקדם זכירה לעשיית העיירות. אלא דמשמע לי דהיא דירושלמי אתיא כמאן דאמר בפרק קמא דמועד קטן [ח, ב] דאין מערבין שמחה בשמחה, וא"כ לרב אשי דהוא בתרא דסבירא ליה דטעמא דאין נושאים נשים במועד הוי משום טעמא דשמחת בחגך ולא באשתך, כדאיתא בפרק קמא דחגיגה [ח, ב], משמע דלא סבירא ליה הך טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה, וכיון דכן יש לעשות סעודת פורים בשבת. וכן הרשב"א [שו"ת חלק ג סימן רעו] התיר לישא אשה בפורים, ולא חייש לטעמא דאין מערבין שמחה בשמחה. ולי נראה שאין לסמוך על ההיא תשובה דהרשב"א, ולא מכרעא מילתא דליפלוג רב אשי בההיא טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה, ומה גם דמקרא ילפינן ליה; אלא

בעי למימר רב אשי, דאיסורא דאורייתא איכא מקרא ד"בחגך" ולא באשתך דהוי עיקר דרשה כדמוכח בפרק קמא דחגיגה [שם], וכן כתבו בתוספות ז"ל [מועד קטן שם ד"ה בחגך]. ומדברי הרא"ש [מועד קטן פ"א סימן טו] והרי"ף [שם ג, ב], וכן מדברי התוספות ז"ל [מועד קטן שם סוף ד"ה מפני ביטול] לחד שינוי יראה דסבירא להו דאיכא טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה אפילו לרב אשי, ולכן יש לאחזר סעודת פורים עד אחד בשבת. אלא דמכל מקום, כיון דלפום ריהטא מש"ס דילן וכן [מ]הרשב"א דלא חייש לטעמא דאין מערבין שמחה בשמחה משמע דנעשית בשבת, יש להחמיר ולעשותה בט"ו ובט"ז, וכך אנו נוהגין. ודין משלוח מנות כתבתיו בסימן תרצ"ה [אות א ד"ה ויום]:

27. פרי חדש אורח חיים סימן תרצ"ה סעיף א

ויום ט"ו שחל להיות בשבת לבני כרכין, כפי מה שכתבתי לעיל בסימן תרפ"ח [סוף אות ו] לעשות הסעודה ביום ט"ו וט"ז, וגם חייבים לשלוח מנות בשני הימים:

ביוגרפיה - פרי חדש

Rabbi Chizkiyah Di Silva - Born 1656, died 1695. He was born in Livorno in 1656 and moved to Jerusalem at the age of twenty, where he learned with Rabbi Moshe Galenti and with his great students, the authors of "Mikra'ei Kodesh" and "Batei Kehunah". He passed away before he reached the age of forty.

28. מגן אברהם:

(פמ"ג) (מחה"ש) ואין עושין סעודת פורים כו'. ור"ל חביב האריך בראיות שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעש' בירושלים וגם משלוח מנות בשבת כי המנו' הם מהסעוד' עכ"ל ב"ח ורדב"ז ח"א קמ"ז פסק כש"ע וכן דראיות דרלב"ח אינן מוכרחות וגם אין בנו כח לחלוק על הירושלמי וע' בגמ' דף ל' ע"א גבי עשייה וזכירה ועכ"פ מתנות לאביונים הוא ביום קריאת המגיל' כדאי' בגמ':

29. [י] שיערי תשובה:

סעודת. עבה"ט וע' בנ"ב ח"א סי' מ"ב שהכריע ג"כ כדברי הרי"ף וש"ע שפסקו כהירושלמי ובזה"ז שמסתכלין בה מאחרין השמחה ליום א' וע' בהשמטות מור וקציעה שהסכים ג"כ אך כתב דמ"מ משלוח מנות יהיה בשבת דבר בעתו מה טוב ופרסומי ניסא ע"ש וצ"ע:

30. באר היטב:

סעודת. ור"ל חביב סימן ל"ב האריך בראיות שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם משלוח מנות בשבת כי המנות הם מהסעודה עיין ב"ח והרדב"ז ח"א סימן קמ"ז פסק כש"ע וכן דעת המ"א. ועכ"פ מתנות לאביונים הוא ביום קריאת המגילה. אבל אסור לטלטל המגילה בשבת פר"ח ע"ש ועיין בשכנה"ג בסימן זה ובסימן ש"ח בהגהת ב"י. ודע שאם חל יום ט"ו בשבת אזי יום השבת ח' לאדר הוא פ' זכור ומפטירין פקדתי ב"י וב"ח כתב בשם ר"ל חביב דבט"ו לאדר מפטירין ג"כ פקדתי ע"ש:

31. <ח> ט"ז:

(פמ"ג) עד יום א' בשבת. דאמר' בירושלמי ויעשו אות' בשבת אמר ליה ימי משתה כתיב את ששמחתו תלויה בב"ד יצא זה ששמחתו בידי שמים הוא ומהר"ל חביב בתשוב' סי' רל"ב האריך בראיות לעשות סעודה בשבת וכן עשה מעשה בירושלים וגם משלוח מנות זמנם כן כי המנות הם מהסעודה ע"ש:

32. (מ"י) משנה ברורה (עם שער הציון):

ואין עושין וכו' - דאמרינן בירושלמי ויעשו אותם בשבת א"ל ימי משתה כתוב את ששמחתו תלויה בב"ד יצא זה [שבת] ששמחתו בידי שמים היא. וה"ה ממילא [כט] ששילוח מנות גם ביום א' בשבת. והנה מהר"ל חביב האריך להוכיח דבבלי שלנו אין סובר כן ודעתו שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם משלוח מנות בשבת כי המנות הם מהסעודה. והרדב"ז ח"א סימן קמ"ז פסק כהש"ע וכן הוא ג"כ [ל] דעת המ"א והקרוב נתנאל ות' נ"ב ח"א סימן מ"ב. והנה הפר"ח אסור לטלטל המגילה בשבת מאחר שאין קורין בו אבל כמה [לא] אחרונים חולקין עליו ומתירין:

33. כף החיים אורח חיים תרפ"ח:ו'

(לח) שם. וגובין מעית מתנות עניים וכו' נראה דמנות נמי גרירי בתר המתנות וכ"כ כנה"ג סי' תרצ"ה בהגה"ט בשם תיקון יששכר יעויין שם וכן מוכח מהירושלמי ומדברי הר"ן שהעתיק מרן סימן תרצ"ז גבי י"ד שבאדר א' דלשלוח מנות חלוקין מהשמחה יעו"ש וכ"נ מפירש"י ריש דף ה' אבל הרלנ"ח סימן ל"ב הביאו הב"ח ומ"א סק"י כתב דהמנות דינן כמו סעודה וכן דעת הרדב"ז סימן תק"א ח"א יעו"ש וכ"נ מלשון הפר"ח רס"י תרצ"ה יעו"ש. מט"י. ומיהו עי"ש בפר"ח שכתב דיום ט"ו שחל להיות בשבת לבני כרכים כפי מ"ש לעיל בסי' תרפ"ח לעשות הסעודה ביום ט"ו וט"ז גם חייבים לשלוח מנות בשני הימים יעו"ש. נמצא דדבר זה בפלוגתא שנייא י"א ביום י"ד וי"א ביום ט"ו וביום ט"ז ויר"ש יצא ידי כולם לשלוח בג' הימים אך ביום שבת אינו יכול לשלוח אלא במקום שיש עירוב כנודע או ישלח לחבירו השכן בחצרו דשם ודאי עשו עירובי חצרות. ועיין עוד לקמן אות מ"ה:

(מה) שם. ואין עושין סעודת פורים עד יום אחד בשבת דגרסינן בירושלמי ויעשו אותה בשבת א"ל לעשות אותם ימי משתה כתיב את שמחתו תלויה בב"ד יצא זה ששמחתו בידי שמים דשמחת שבת אינה מתקנת מרדכי אלא בידי שמים. ב"י. וכן הסכים הר"ן. וכ"ה דעת הרדב"ז כדברי הש"ע לעשות הסעודה יום אחד בשבת כמ"ש לעיל או' מ"ג וכ"כ עוד הרדב"ז בח"ה סי' שני אלפים ק"ה יעו"ש. מיהו הרלנ"ח בתשו' סי' ל"ב האריך בראיות שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם המשלוח מנות זמנם הכי כי המנות הם מהסעודה יעו"ש. והב"ד הב"ח והט"ז סק"ח. וכן בה' תיקון יששכר האריך בזה מדף כ"ח עך דף ל' והסכים שעושים סעודת פורים בשבת יעו"ש והמאירי כתב שעושין ב"ד ולא יאחרו יעו"ש וכ"כ הר"ן בשם הראשונים והב"ד ד"מ או' ג' אבל המ"א סק"י הסכים לדברי הש"ע וכתב דראיות הרלנ"ח אינן מוכרחות וגם אין בנו כח לחלוק על הירושלמי יעו"ש וכ"ה דעת העו"ש או' ג' וכן הסכים הנוב"י מה"ק סי' מ"ה כדברי הש"ע ודלא כהרלנ"ח יעו"ש. והב"ד השע"ת. והפר"ח כתב יש להחמיר ולעשותה בט"ו ובט"ז וכך אנו נוהגין יעו"ש והב"ד הברכ"י אות ט"ו וכתב דהמחמיר תע"ב אבל לענין דינא כיון דהכי אתמר בירושלמי בהדיא ויש להשוות תלמודין כמ"ש הרשב"ץ הכי נקטינן וכהסכמת מרן והרדב"ז ואו"ח וסיעתם וכ"מ מדברי הרי"ף והרא"ש כמ"ש הר"ן על דברי הרא"ה יעו"ש. וכן כתב השו"ג אות כ"א דאין לנו אלא כפסק הש"ע יעו"ש ומ"מ יר"ש יצא ידי כולם כמ"ש לעיל אות ל"ח גבי משלוח מנות ובלא"ה אדם אוכל רק שיוסיף איזה דבר בסעודה וישתה איזה כוסית יין או שכר ויתכוין לשם מצוה. ומשום דאיכא פלוגתא בזה י"ל בכל יום קודם סעודה או משלוח מנות הריני בא לקיים מצות סעודת פורים אם אני חייב היום לשם יחוד קבה"ו וכו' ויהי נועם וכו' וכן יאמר קודם משלוח מנות:

(מו) וכתב בס' תיקון יששכר דצריך סעודה בפ"ע בשבת אי איכא שהות ואי לא בתוך סעודה שלישית יאכל דבר אחר לשם סעודת פורים יעויין שם. קול אליאו ח"ב סימן כ"ח:

34. הנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) הלכות פורים וקריאת המגילה

יב. בפורים המשולש שקורין המוקפין ב"ד, נוהגים שמברכים על המגילה אף ביחיד^א.

^א יג. ידועים דברי הפר"ח (סי' תר"צ אות י"ח [וכ"ה במ"ב שם ס"ק ס"א]), דבכה"ג שחל פורים דמוקפין בשבת שמקדימים לקרותה בע"ש חשיב שלא בזמנה, דבעינן עשרה לעיכובא, והוכיח כן מהסוגיא בריש דף ה', ואמנם לענ"ד מהגמ' לא מוכח אלא כשחל י"ד בשבת דמקדימים לקרות ב"ג זה מיקרי שלא בזמנה, אבל כשחל ט"ו בשבת שקורין ב"ד דהוא זמן קריאה לרוב העולם אינו מבואר, ומסתבר דבכה"ג שפיר מיקרי זמנה, כי אפשר דמעיקרא כך תיקנו. ועוד, שהרי עיקר הטעם דבזמנה קורין ביחיד ושלא בזמנה בציבור דוקא משום דבזמנה איכא פרסומי ניסא משא"כ שלא בזמנה, אבל בכה"ג שקורין בכל העולם ב"ד שפיר איכא פרסומי ניסא וקורין אף ביחיד. וכן מצאתי בס' בני בנימין בסופו שהועתקו מנהגי ירושלים ונקרא בשם דברי איש, שמסיק הלכה למעשה מחכמי ירושלים עיה"ק תובב"א לברך גם ביחיד, ותו לא מידי¹⁵.

והנה אף לדעת הפר"ח אין להזניח דעת האומרים דעשר נשים נמי חשיבי כעשרה, וכל ספיקו של הרמ"א (שם בסעי' י"ח) אם נשים מצטרפות לעשרה היינו הוא רק אם הן מצטרפות להשלים מנין, אבל אם הן בעצמן

יג. קטן שנעשה בר מצוה בשבת פורים המשולש, צריך לקרוא את המגילה בשבת¹⁷.
 יד. אסור לטלטל את המגילה בשבת פורים המשולש אף על פי שמותר לטלטלה בשאר השבתות¹⁸.
 טו. בפורים המשולש י"א שמרבין קצת בסעודה ושולחין מעט מנות גם ביום שישי¹⁹, וכן בשבת מצוה להרבות במאכלים וביין²⁰ ולשלוח מעט מנות לשכנו הקרוב אל ביתו [במקום שישי²¹ עירוב], וביום ראשון עושין הסעודה של פורים ושמהין שמחת פורים, ואין אומרים "על הניסים" אף בסעודה זו [אלא בשבת], ומ"מ אין למחות במי שאומר "על הניסים" בסעודה זו כיון שהיא סעודת פורים²³.
 טז. מי שלא קיים מתנות לאביונים ביום שישי צריך ליתן ביום ראשון²⁴.
 יז. הנוהגים לומר מזמור של פורים, יש שאומרים אותו בשבת דפורים המשולש מלבד "מזמור שיר ליום השבת", ולדעת הגר"א ז"ל אין אומרים אותו מפני שמזמור של שבת דוחה²⁵.

עשר בודאי חשיבי מנין. ואין להוכיח מהא דמצינו (בסי' קצ"ט סעי' ו') דעשר נשים אינן מזמנות בשם, דשאני התם דהא דבעינן עשרה הוא משום כבוד השם, ולזה צריך עשרה אנשים בני חורין ככל דבר הצריך עשרה, אבל הכא הטעם שצריך עשרה הוא משום פירסומי ניסא, ושפיר י"ל דגם בעשר נשים איכא פירסומי ניסא¹⁶.
 י"ד. כיון שחיובו בע"ש היה רק מצד חינוך ובשבת חייב מצד עצמו, שהרי עיקר זמן קריאת המגילה הוא בשבת ורק משום גזירת שמא יעבירו ד"א ברה"ר תיקנו חכמים שלאחר כנסת הגדולה לקרותה בי"ד [עיין רש"י במגילה ה' א' ד"ה ערב שבת], ובנידון דידן כיון דהוי מילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן, וכפי המבואר בביצה (יח, א) לענין כלי שנטמא ביום טוב, ואף לפמש"כ בשו"ת הרד"ך בית כ"ח חדר ה' [הובא במל"מ פ"ד מהל' מלוה הי"ד ד"ה כתב מהריב"ל] דהא דאמרינן מילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן היינו דוקא במה שגזרו והחמירו, אבל בדבר שאינו גזירה אלא שרצו לזכות ולתקן לא אמרינן כן, מ"מ הכא אף לטעמא דרב יוסף במגילה (ד, ב) דאין קורין בשבת מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגילה, כיון דלא שייך טעם זה לגבי קריאת הקטן, שוב שפיר צריך לקרוא בשבת¹⁷.

¹⁸ . סדר פורים המשולש שהוגה ונתקן על ידי רבינו [נדפס בתשובות רבינו סי' נ"ה אות ה']. וזהו כדעת הפר"ח (סי' תרפ"ח אות ו') [הובא במשנה ברורה שם סקי"ח], וכ"כ החי"א סי' קנ"ה סעי' י' והקיצור שולחן ערוך סי' קמ"א סעי' י"ז. ובפשוטו משמע מהפר"ח ושאר הפוסקים דאסור אף ללמוד במגילה וכדו', שאם היה מותר ללמוד בה שוב לא היתה מוקצה, וכדין גט ברמ"א אה"ע (סו"ס קל"ו), וכן מבואר בסדר פורים המשולש הנ"ל (אות ה') שאסור לטלטל את המגילה אף לצורך גופו [ודלא כספר פורים המשולש (גליס) עמ' רי"א], ולכאורה קשה לפ"ז איך פסק רבינו לעיל דקטן שנעשה בר מצוה בשבת זו קורא את המגילה, וצ"ל דלצורך המחויב בקריאה לא הוי מוקצה כלל, וצ"ע. ועיין בשיירי כנסת הגדולה (שם) שנסתפק בזה דאף להאוסרים לטלטל גט הכא שרי, וע"ע בשעה"צ שם (ס"ק ל"א) שהביא כמה אחרונים שחולקים על הפר"ח ומתירין לטלטל את המגילה, וזהו גם דעת המחצה"ש שם סקי"ב, ולכאורה יש להוכיח כדבריהם מדברי רש"י במגילה (ד' א') והראשונים שם גבי הא דאמרינן פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בעיניו של יום דהיינו שדורשים איגרת הפורים ברבים, ועיי"ש בפנ"י דהיינו שדורשים מתוך מגילה כשרה. וע"ע בספר הזכרון מנחת ירושלים בדברי הגרע"י שלזינגר זצ"ל.

¹⁹ . טו. כ"כ המאירי במגילה (ה, א) בשם י"מ שמאחר שמקדימין קריאת המגילה מקדימים גם בשמחה¹⁹.

²⁰ . סדר פורים המשולש, שם. וזהו כדעת המהר"ל חביב סי' ל"ב שהביאו הפוסקים בסי' תרפ"ח סעי' ו', וכן משמעות הר"ן והריטב"א במגילה שם בשם הרא"ה, וכ"ה להדיא במאירי (ד' א'), וכן מסיק הפר"ח שם ובסי' תרצה אות א' [הובא בשעה"צ שם סקי"ל] שיש לעשות את הסעודה ומשלוח מנות גם בשבת וגם ביום א'.

²¹ . שם. ועיין בזה בפורים המשולש להגרש"ד שליט"א פ"ה הע' ל"ז.

²² . טז. ומה שאומרים "בימים ההם בזמן הזה", קאי על כל החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה²².
 וראוי להוסיף את שאירע למרן עם אחד מנקיי הדעת שבירושלים, שרבינו התעתד לעלות לפני התיבה כמנהגו הנ"ל, אולם הלה היה סבור שרבינו שקיים בעצמו "חייב איניש לבסומי בפוריא" לא יוכל להתפלל כראוי, ולכן ניגש בעצמו לפני התיבה, וטעה והחליף לומר "משיב הרוח ומוריד הטל" בברכת מחיה המתים ורבינו היה היחיד שהבחין והעיר בזה, והוסיף כי הגימטריא של "חייב איניש לבסומי בפוריא" עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" שווה לחשבון "משיב הרוח ומוריד הגשם, משיב הרוח ומוריד הטל".

²³ . שם, אות ד'.

²⁴ . שם, אות ו'.

²⁵ . שם, אות ה'.

יח. בימי פורים המשולש אין נופלים על פניהם ואין אומרים למנצח אף ביום א' שהוא ט"ז באדר²⁶

35. שו"ת מהרלב"ח סימן לב

בבואי לעיר הקדושה הזאת ירושלם עיר הקדש תוב"ב ברחמי שמים ונתתי אל לבי לדעת מעשה המצות הנהוגות בה אולי יזכני צורי לקיימן כראוי באה לידי בתוכן מצות הפורים כשחל ט"ו בשבת והיה דבר חדש אצלי יען כי העיר הקדושה הזאת היא ודאי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון כמוזכר במשנה בסוף ערכי' ובהיותו נופל הפורים בחול ודאי קורין בט"ו דוקא ושאר דיני הפורים חיוב כלם הוא ביום ההוא בעצמו ואין לנו בי"ד זולת שאסור בהספד ותענית וכל העיירות שנתגדלתי בהם היו ודאי בלתי מוקפות או ספק מוקפות ובהן עיקר חיובי מצות פורים היה בי"ד אמנם בכאן שעיקר החיוב הוא בט"ו נפל הספק בינינו בקצת חיוב דיני הפורים מתי נקיים אותם שעם היות בא מפו' בספרי הפוסקים מתי היו הקצתם בקצתם לא כתבו דבר והוצרכנו לשאת ולתת בהם ואחר המשא ומתן עלתה הסכמות רוב חכמי העיר הזאת תוב"ב לדעתי הקצרה והיא כפי מה שאומר וראשונה אזכיר חיוב מצות פורים בכמה דברים הוא ואומר כי הם ששה. ג' תלויים בדבור וג' במעשה. הג' התלויים בדבור הם מקרא מגילה והקריאה בתורה וההפטרה. ולומר על הנסים בתפלה וברכת המזון. הג' התלויים במעשה הם הסעודה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. מקרא מגילה דינו מבואר במשנה ובגמרא והעתיקהוה כל הפוסקים בלי חולק שקורין ביום ו' שהוא י"ד מתנות לאביונים נראה שדינו בי"ד גם כן כקריאת המגילה. ונלמוד זה מהטעם שנתן רב יוסף להקדמת קריאת המגילה קודם השבת ולא יקראו אותה בשבת מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה. וכן תניא בגמרא דמסייע ליה הואיל ואמרו כפרים מקדימין וכו' גובי' בו ביו' ומחלקי' בו ביום מפני שעניניהם של עניים נשואות למ"מ = למקרא מגילה =. וכן כתב הרמ"בם בפ"ב מה' וז"ל בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי אם חלקו מעות לאביונים יצאו וצ"ע למה כת' אם חלקו בדיעבד ולא אמר מחלקי' וכבר הליץ בעדו הרב בעל מ"מ שלמד כן מהמשנה שאמרה מותר' בהספד וכו' ומתנות לאביוני' משמע. אבל לא חייבי' אלא רשאי' ואף פי' הבריתא כן הוא לדעתו עד כאן לשונו. ונראה לעניות דעתי לומר עוד בטעם זה כתלמיד הדין לפני הרב שדעת הרמב"ם היא שכיון שהבריתא הזאת הובאה בגמרא' לסיועי' לרב יוסף והוא חולק על רב' דאף על גב דלאו חולק ממש הוא אלא שאינו מודה בטעמו והוסיף יותר דנ"מ למקדש דליכא שבות וכדכתבו התוס' מ"מ לדעת רבה ליכ' האי טעמא כלל ואם כן הבריתא נר' שחולק' עליו ורבה ורב יוסף הלכתא כרבה וא"ה אית לן למימר שסובר רבה דהאי בריתא לאו לחיובא היא אלא רשאים קאמר כדקאמר במתניתין מותר' וכיון דלאו לכתחלה היא האי טעמא לא מקדימין מקרא מגילה מחמתיה קודם השבת ואף על גב דבגמרא איתניה לסיועי' לרב יוסף איבר' דהכי הוא כפי פשטא אבל רבה אית ליה האי פירוקא וכיון דהבריתא לא הויא תיובתיה כפום האי פירוש' אית לן למפסק כותיה זה נראה טעמו של הרמב"ם מ"מ בין יהיה זה טעמו של הרב או לא נראה דבנושא שלפנינו יסבור הרב דחייבי' במתנות לאביונים בי"ד עם קריאת המגילה ודוקא לבני הכפרים שמקדימי' ליום הכניסה כתב הרב אם חלקו וכו' משום דביום הפורים עצמו יכולין לחלק ולפי' דוקא רשאי' להקדים ולחלק ביום הכניסה ולא חייבין אמנם בכאן דביום החיוב עצמו שהוא ט"ו אי אפשר להם לחלק מעות ודאי חייבי' לחלק ביום קריאת המגילה:

הקריאה בתורה נראה שהו' בשבת ונלמוד זה מהמשנה שאמרה שפורים ויבא עמלק ופורי' לבני כרכים הוא בט"ו ודוק' המגילה משום גזירה דרבה מקדימי' אבל קריאה בתורה שהיא בצבור ליכא טעמ' לאקדומי' ובמה מפטירי' לא נתבאר במשנה ולא בגמרא גם לא בספרי הפוסקים זולתי בפי' המשנה

²⁶ . סדר פורים המשולש להגרי"ח זוננפלד. וכ"כ בשו"ת הגרש"א אלפנדרי זצ"ל, בהליכות שלמה כת' שלדעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אין לומר תחנון בט"ז אף בערי הפרזים שאין בהם ספק מוקף, ושכן המנהג, משום שהוא תשלומין ליום משתה ושמחה. אמנם לדעת הגרי"ש אלישיב שליט"א אף בירושלים עצמה י"ל דליכא פטור של תחנון, כיון שאין יום זה פורים אלא הוא רק תשלומין של סעודת פורים.

להרמב"ם שכתב שמפטירי' פקדתי והדין נותן כן כי היא מענין פרש' ויבא עמלק. ואף על גב שמפטירי' בה בשבת הקודם בפרש' זכור אין חשש בזה כלל. וראיתי כתוב שלדעת הרמב"ם בפירו' המשנה קורין פרשת זכור בשבת שלפורים עצמו ולא השבת הקודמת. וטעות הוא זה ואין צריך להאריך בביטולו: על הנסים נראה שדינו לומר אותו בשבת שהוא ט"ו ולא ביום ו' כי דוקא במ"מ מקדימין ולא בשום דבר אחר זולתי במתנות לאביונים התלויות במ"מ כמו שנתבאר. ואף על גב דאנו מברכים בקרית המגילה שעשה נסים. עם כל זה לא נפסיק בתפלה כיון דאכתי לא מטא חיוביה. והם אמרו דנקדי' לקרוא המגילה ומ"ה מברכי' עליה אבל בתפלה לא מפסקינן:

בדין הסעודה יש ספק כי כפי הנר' מהירוש' מאחרים אותה ליום ראשון. וכיון שהביאו הרי"ף ז"ל נראה דראוי לעשות כן. גם בספר כל בו כן כת' בפ' והעתיקו מספ' ארחות חיים ושמענו שגדולי החכמים הנמצאים בעיר הקדושה הזאת עתה מקרוב חלקם בחיים כן הנהיגו. האמת שהדבר הזה קשה מאד לשכל לקבלו שכיון שהיו הסעודה בפורים אנו לומדין ממ"ש הכתוב שמחה ומשתה ועקר הפסוק בא לו' שאסורים בהספד ותענית וביום ראשון מותר בתענית לבני עיירות לפחות ויש לנו לאסור של זה בזה איך יעשו בני ט"ו הסעודה ביום שיכולי' להתענות בו בני י"ד והנני מודה שטעות גדולה היא אלי לחלוק על זה מכח השכל כיון שבירושל' נאמר ועם כל זה לענין מעשה אומר שכיון שהרמב"ם ז"ל אין כן דעתו בודאי כמבואר בהלכות שלא כתב שינוי כלל בענין הסעודה כשחל ט"ו בשבת לא להקדים ולא לאחר כמו שכתב בענין קריאת המגילה והוא הרב בזה המלכות יש לנו לעשו' מעשה ע"פ. גם הרא"ה ז"ל פי' הירוש' באופן לא ימשך הדין הנזכר ועם היות שאינו סובל פירושו הירוש' לפחות אין ראייה מהרי"ף ז"ל שהביא הירושלמי לפסוק שמאחרים הסעודה ביום ראשון ונר' שטעמם ז"ל שהתלמוד שלנו חולק על הירוש' כיון שאמרו סתם אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה מלבד אותם הקושיו' שהקשה הר"ן כנגד אותו הירוש' מתלמוד שלנו ועם היות שהוא טרח להשיבה עם כל זה בעיני כל הראשונים והרמב"ם ז"ל עמהם נראה שהתלמוד שלנו חולק על אותו הירושלמי ואין לעשות כמותו. גם מצאנו תשו' אחת לרבני צרפת ז"ל וז"ל:

שאלה ארבעה עשר שחל להיות בשבת דחינן מקרא מגילה משום דרבה נהי דמ"מ דחינן משום דרבה משתה נעביד ביומיה כדאמרי' אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה:

תשובה לא שייך דרבה הכא כי לעולם לא מיקלע לן ארבע עשר בשבת כיון שאין אדר נקבע שלא בזבד"ו כדי שלא יבא ניסן בב"דו ולדברי המשנה שאמרה חל להיות בשבת שלא היו נוהגים באותן הדורות סדר העיבור והדחיות שמסור לנו מימות ר' הלל ב"ר יהודה משנת תר"ע למנין שטרות כאשר כתב רב האי באותן הדורות הוה מקלע ארבע עשר בשבת והיו מקדימין כפרים ועיירו' ליום הכניסה ולעולם אימא לך השמחה עצמה היו עושים בשבת וגם חמשה עשר דמוקפים דמקלע בשבת שנינו כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפו' חומה בערב שבת ולעולם אימא לך לשמחת מוקפים בשבת עבדי לה עד כאן לשונו. גם החכם השלם כהר"ר ישראל אשכנזי מצא ראייה בתלמודינו דאין מאחרין השמחה ליום ראשון ממאי דחלקו רב ושמואל בפרק בני העיר על פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין כי היכי דלא תקדום עשייה לזכירה ושמואל אמר מאחרים כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמסר עשייה וזכירה בהדי הדדי קאתיין. הרי אמרו בכאן בפירו' דעבדי מוקפין בחמסר. ואם הסעודה אינן עושים בט"ו מאי קעבדי הרי מקרא מגילה ומתנות עבדי בי"ד מלבד שסת' עשייה בפורי' הוא על המשת' וכן אמ' בריש המסכתא אשכחן עשייה זכירה מנא לן וכו' מכל הלין עבדנו עובד' מהסעודה בשבת:

ומנות איש לרעהו זמנם הכי הוא כי המנות הם מהסעודה שהוא עושה לעצמו לפעמים כדאמרינן מחלפי סעודתייהו אהדדי והוא מבואר לנבון /במהדורה הראשונה מהמלה לנבון מתחילה הכותרת של הסימן הבא/ בנשת בן באנבנשת יצ"ו:

ביוגרפיה - מהרלב"ח

Rabbi Levi ben Chabib (Chaviv) , also known as Maharalbach, was born in Semora, Spain, ca. 1483. In 1492 he emigrated to Portugal, where he and his father (R. Jacob, author of Ein Yaakov, a work on the aggadah in the Talmud) were apparently baptized by force. Later he escaped with his father and settled in Salonika, where he was educated and later served in the rabbinate. He moved to Israel and became the chief rabbi of Jerusalem. He vigorously opposed Mahari Berab's attempt to reestablish the Sanhedrin, arguing, inter alia, that only Jerusalem could serve as the spiritual center of world Jewry. Berab's attempt failed, largely due to Maharalbach's opposition. Maharalbach was an important halachic authority. He died in 1545.

36. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורח חיים סימן מב

שאלה שושן פורים שחל בשבת אימתי עושין הסעודה.

תשובה לפי שיש בזה מחלוקת בין הפוסקים הרב ב"י בש"ע סי' תרפ"ח סעיף ו' פסק שאין עושין הסעודה עד אחר השבת. והמג"א בס"ק יו"ד מביא שהרלב"ח חולק ופסק שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים ונשאלתי אם יש בידי להכריע בזה. וזה אשר נלע"ד להלכה ולמעשה כדברי הש"ע. ונקדים לזה סוגיא דשלהי מגילה דף ל' ע"א איתמר פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין פרשת זכור ושמואל אמר מאחרין רב אמר מקדימין כי היכי דלא תקדים עשיה לזכירה ושמואל אמר מאחרין אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשיה וזכירה בהדי הדדי קאתיין. הנה הך דעבדי בחמיסר לאו היינו קריאת המגילה דהרי לכ"ע מגילה בשבת לא קרינן כדלעיל דף ד' ע"ב ועוד דקריאת המגילה לאו היינו עשיה אלא זכירה כדלעיל דף ב' ע"ב דאמר אשכחן עשיה זכירה מנ"ל. ופירש רש"י זכירה קריאת המגילה ע"ש. אלא ודאי מה דרצה לומר דעבדי בחמיסר היינו סעודת פורים ומשלוח מנות וא"כ תלמודא דידן פליג על הירושלמי שאמר בפ"ק על משנה באלו אמרו מקדימין דסעודת פורים מאחרין שאם חל בשבת עושין הסעודה לאחר השבת ועיין במג"א סי' תרפ"ח ס"ק יו"ד וא"כ קשה על הרי"ף שפסק כירושלמי הזה וכן קשה על הש"ע שם. וכבר הרחיב בזה הרלב"ח בתשובה ועשה מעשה שלא כדברי הירושלמי. ואומר אני שיש להביא ראיה לדעת הרי"ף דודאי רב פליג בזה וסובר כירושלמי משום דכאן אמר טעמיה דרב כי היכי דלא תקדים עשי' לזכירה וטעם זה מספיק רק לפרזים וצריך לומר דהואיל ופרזים מקדימין שוב גם מוקפין מקדימין ולמה לנו כל הדוחק הזה והלא רב ס"ל דגם עשי' וזכירה בהדי הדדי ג"כ לא עבדינן כדפליג לקמן בפורים שחל להיות בשבת לר"נ דאמר עדיין היא מחלוקת וא"כ הוה לי' לפרש כאן טעמי' דרב כי היכי דתקדים זכירה לעשיה וא"כ טעם זה מספיק גם למוקפין אלא ודאי דרב סבר כהירושלמי וא"כ מוקפין עבדי בחד בשבת דהיינו ט"ז באדר וא"כ למוקפין קדמה זכירה לעשיה ועל כרחך צריך למיהב טעם השייך בפרזים. וע"י קדימת הפרזים מקדימין ג"כ למוקפין ולכך קאמר כי היכי דלא תקדים עשיה וכו' שהרי בפרזים אם לא יקדימו יהיה קדימה לעשיה.

אלא שדבר זה נסתר דאכתי מנ"ל דרב ס"ל כירושלמי והא דלא יהיב טעמא דתקדים זכירה שהוא שייך ג"כ למוקפין זה אינו שאף שטעם זה מספיק לר"נ דאמר עדיין היא מחלוקת אמנם לא יספיק לרב הונא דסבר שפורים שחל בשבת לד"ה אין מקדימין וא"כ לדידיה גם לרב אינו מזיק עשיה וזכירה בהדי הדדי ולכך יהיב טעם כי היכי דלא תקדים עשיה לזכירה שזה מספיק גם לר"ה.

אך ע"ז יש להשיב מנ"ל דר"ה ור"נ פליגי בסברא זו אם לרב בעינן שלא יהיה עשיה וזכירה בהדי הדדי דלר"ה לרב שפיר דמי להיות עשיה וזכירה בהדי הדדי. ובזה הושוו ר"ה ור"נ דלרב לא מהני שלא יצטרכו הפרזים להקדים פרשת זכור הואיל ולמוקפין אין צורך להקדים ונמצא פליג רב על שמואל בסברה זו לכ"ע בין לר"ה ובין לר"נ דהרי שמואל אזיל בתר מוקפין והואיל דאיכא מוקפין גם הפרזים א"צ להקדים ודלמא נהפוך הוא ובזה הושוו דלרב ודאי לא מהני עשיה וזכירה בהדי הדדי אלא צריך דוקא שיקדים זכירה לעשיה. ובזה פליגי דלר"ה להכי לרב בחל פורים בע"ש מקדימין משום דגם

למוקפין ליכא קדימת זכירה משא"כ בחל בשבת מש"ה ס"ל דמודה רב דקורין בו ביום משום כיון דאיכא מוקפין שקדמו להו זכירה להכי גם פרזים קורין בו ביום ור"נ ס"ל דלרב לא מהני מה שלמוקפין קדמה כיון דלפרזים לא קדמה אזלינן בתר פרזים ולהכי כולהו מקדמי. וא"כ למה אמר לעיל טעמא דרב כי היכי דלא תקדים הוה ליה למימר כי היכי דתקדים זכירה שזה טעם הגון גם למוקפין ועכ"פ הוא נכון לר"נ דהלכתא כוותי' ואולי גם ר"ה מודה בה. ואי משום די"ל דר"ה פליג הלא גם עתה שאמר הטעם משום דלא תקדים שהוא רק טעם לפרזים וצריך לומר דבשביל פרזים קדמו גם המוקפין הלא גם בזה אולי ר"ה פליג ולר"ה אולי נהפוך הוא דבשביל המוקפין גם הפרזים א"צ להקדים. אלא ודאי שלא היה לו ברירה אחרת מלומר כן משום דלמוקפין יש אפילו הקדמת זכירה משום דרב ס"ל כירושלמי. אלא דהיא גופא קשיא מי הכריח לרז"ל בעלי התלמוד לומר דשמואל פליג על הירושלמי ורב ס"ל כירושלמי והלא יותר נוח לומר דגם רב ס"ל דלא כירושלמי וא"כ ממילא פשוט הטעם לרב גם על מוקפין דתקדים זכירה לעשיה. ואדרבה יותר הוה ניחא בהיפך ולומר דשמואל ס"ל כירושלמי ואם כן הואיל ואיכא מוקפין דקדמי זכירה וכו' ורב לא ס"ל כירושלמי ולכך גם למוקפין ליכא קדימה וא"כ הוה פליגי רב ושמואל רק בחדא אי עבדינן כירושלמי משא"כ עתה דפליגי בסברת הירושלמי וגם פליגי אי מהני מה שלמוקפין כי הדדי גם לפרזים או אם מהני עשיה זכירה בהדי הדדי נמצא דעכ"פ פליגי בתרתי ואפושי פלוגתא בכדי לא מפשינן. ועוד דאיך אפשר דרב ס"ל כירושלמי אם כן איך מצאנו ידינו ורגלינו בבה"מ בדברי ר"נ שאמר בפורים שחל בשבת עדיין היא מחלוקת והלא לפי הירושלמי לכל קדמה זכירה שהרי גם הפרזים אין עושין בסעודת פורים עד אחד בשבת ועוד אי ס"ל לרב כסברת הירושלמי א"כ בחל פורים בע"ש למוקפין קדמה זכירה ואם רב מצריך שגם מוקפין יקדימו לשבת הקודם א"כ ע"כ דבעי זמן אחד שיקראו בו פ' זכור בין למוקפין בין לפרזים ובשביל הפרזים יקדימו המוקפים. ולפי מ"ש בחידושי הלכות במה שהקשיתי במה דאמר כתנאי מסרגין לשבתות וכתבתי דרב גם כת"ק לא אתי דהרי לרב בחל ר"ח אדר בא' בשבת אין מסרגין לר"נ דאמר עדיין היא מחלוקת וכתבתי דע"כ לא פליג רב אלא לפרזי' אבל למוקפים מודה דקורין בו ביום וא"כ שפיר קאמר מסרגין דהרי המוקפין מסרגין וא"כ ע"כ לר"נ לא קבעינן שבת אחד לפ' זכור שיהיו שניהם שווים בו המוקפים והפרזים וקשיא לעיל בחל להיות בע"ש למה אמר רב מקדימין וצריך לומר דלר"נ הא דאמר רב בחל בע"ש מקדימין היינו הפרזים ולא המוקפין וזה יבאר אח"כ ועכ"פ במה שכתבתי דלר"נ בחל בשבת דוקא הפרזי' מקדימין ולא המוקפין מתורץ קושיית התוס' בד"ה עדיין היא וכו' עיין שם. ולדידי לא קשיא ולא מידי דלהכי לא תנא ואפי' חל בשבת שלאח"כ משום דאז דוקא בפרזים הדין כן ולא במוקפין. אלא דלפי זה צ"ל דבחל בע"ש אפילו במוקפין הדין כן א"כ הדרא קושיא ראשונה לדוכתה כיון דלר"נ אין צריך שיקראו מוקפין ופרזים בשבת אחד א"כ אפי' חל בע"ש לא יקדימו המוקפין כיון דרב ס"ל כירושלמי א"כ לדידהו קדמה זכירה וכנ"ל וכל זה יתבאר באר היטב כאשר נבאר שיטת שמואל. והנה שם בגמ' אמרינן מאי שניה שני' להפסקה פי' רש"י כלומר לאו ארישא קאי וכו' והדבר יפלא הרי לשמואל גם בחל ר"ח אדר בשבת מפסיקין בשבת שניה שהרי אין קורין זכור עד ט"ו באדר וא"כ היא גופא דמפסיקין בשני' קאי גם ארישא ועלה ג"כ קאמר בשני' זכור שניה להפסקות וקאי בין ארישא ובין אסיפא וא"כ מי דחקו לרש"י לפרש דלאו ארישא קאי והמהרש"א הרגיש בזה. ונראה משום דיש להקשות היא גופה לשמואל כיון דלדידי גם בחל בשבת מפסיקין לפי סדר משנתנו שלפנינו איכא למיטעי דמפסיקין בשבת שניה קאי דוקא אסיפא בחל בתוך השבת וכאשר באמת יתפרש כן לרב וא"כ הוי לתנאי דמתני' להפך סדרו וכן הוי לי' למיתני' ר"ח אדר שחל בתוך השבת מקדימין וקורין שקלים לשעבר חל בשבת קורין בו ביום שקלים ומפסיקין לשבת אחרת וא"כ בודאי הוה קאי מפסיקין אחל בשבת. וליכא למימר דהוה אמינא דוקא בחל בשבת קאי ולא בחל בחול זה אי אפשר דק"ו הוא בחל בחול שמפסיקין. ואין לומר דאכתי הוה אמינא בחל בא' בשבת שאז חל פורים בשבת אין מפסיקין וכאשר באמת הוא כן לרב אליבא דר"נ דאמר עדיין היא מחלוקת

ולכן קתני בסיפא חל בתוך השבת וגם אחד בשבת בכלל וקתני עלה ומפסיקין. זה אינו דאם הוה ידעינן בחל בשבת שמפסיקין ק"ו בחל בא' בשבת שאז חל פורים של פרזים בשבת ועשיה וזכירה בהדי הדדי ולמוקפים קדמה זכירה ק"ו דמפסיקין. וצריך לומר דאכתי הוה אמינא דבחל ר"ח בע"ש אין מפסיקין משום דשולחנו' לא נפקי עד חד בשבת ולהכי קתני בסיפא חל בתוך השבת ואפילו ע"ש בכלל ואהא קתני מפסיקין לשבת אחרת. אלא דא"כ ממ"נ קשה לשמואל דהרי לשמואל באמת בחל בע"ש אין מפסיקין.

והנלע"ד דמשנתנו ודאי ס"ל בחל ר"ח בע"ש ג"כ מפסיקין משום דמקדימין פ' שקלים לשעבר כדס"ל לרב ולהכי סמיך התנא ומפסיקין בשני' אף דקאי גם אחל בשבת מ"מ סמכי' לסיפא להורות דגם בחל בחול מפסיקין אפילו חל בע"ש וא"ת א"כ איך ס"ל לשמואל בחל ר"ח בע"ש שמאחרין פ' שקלים ואיך פליג על משנתנו. י"ל שבזה לא איכפת לן אם פליג על משנתנו שהרי יש לו תנא דמסייע דרשב"א סבר כוותי' דאמר בחל בע"ש אין מסרגין. ולפי זה לעיל בתחילת הסוגיא דאכתי לא ידע מהני תנאי ואיך הי' ניהא לי' מלתא דשמואל וצריך לומר דאז באמת אכתי לא ידע דס"ל לשמואל בחל פורים בע"ש דמאחרין. ובזה נלע"ד לתרץ לעיל דקאמר תנן חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת מאי לאו אפי' בע"ש וקשה למה הביא סיפא דמלתא מפסיקין לשבת אחרת שאין בזה צורך לקושייתו. ונלע"ד שמזה דתנן חל להיות בתוך השבת מקדימין לא הי' יכול להקשות מאי לאו אפילו בע"ש דמנ"ל להקשות ודלמא בתוך השבת חוץ מע"ש ולהכי הביא ומפסיקין וכו' וקשה הלא גם בסיפא מפסיקין בחל בשבת וא"כ הוה לי' למתני מפסיקין בחל השבת וק"ו בחל בתוך השבת אלא ודאי דאכתי לא הוה ידעינן דבחל בערב שבת שמפסיקין ולהכי תנן בחל בתוך השבת דמפסיקין להורות דכל אימת דחל בתוך השבת אפי' בע"ש מפסיקין, ועל זה משני לא תוך השבת דוקא, וכתבתי בחד"ה לדקדק דאטו ע"ש לאו בכלל תוך השבת הוא וא"כ מאי משני תוך השבת דוקא ואם בא לומר חוץ מע"ש הוה לי' למימר לא תוך השבת חוץ מע"ש ושם כתבתי מה שנלע"ד עפ"י דברי הר"ן. אמנם לפי דרכנו בלא"ה ניהא והכי משני לא תוך השבת דוקא הוא דמפסיקין אבל בחל בשבת אין מפסיקין ולהכי לא תני ברישא מפסיקין אבל לעולם דסיפא חל בתוך השבת הוא חוץ מערב שבת. והא דסבר שמואל בפלוגתא שניה בחל פורים בע"ש דמפסיקין היינו לבתר דמסיק תנאי היא וכנ"ל.

אמנם לרש"י לא הוי ניהא פירוש זה שיסמוך שמואל על תנא ברא ויחלוק על סתם משנה להכי סובר רש"י דע"כ לא אמר שמואל בפורים שחל בע"ש שמאחרין אלא למוקפין דלדידהו עשיה וזכירה בהדי הדדי ומה דקאמר כיון דאיכא מוקפין וכו' הכי קאמר להכי לא קאמינא מקדימין משום כיון דאיכא מוקפין דבהדי הדדי קאתיין להו להכי לא אמינא שהרי המוקפין אין מקדימין. ולפי זה להכי לא תנן במתני' מפסיקין בחל בשבת דמשנתנו לא שנתה במשנתה אלא דבר הנוהג בכל בין בפרזים ובין במוקפים ולהכי חל בתוך השבת קתני ומפסיקין אבל בחל בשבת לא רצה לשנות מפסיקין דהרי הפרזים אין מסרגין אז וא"כ באמת גם לשמואל הך דמפסיקין לשבת אחרת לא קאי ארישא וא"כ שפיר פירש"י דשניה להפסקה אסיפא קאי.

ולפי זה זכיננו לדין דלשמואל מוקפין הוא דמאחרין ומינה דלרב אפילו מוקפין מקדימין ונסתר מ"ש לעיל. וא"כ כיון דלר"נ הוכחתי לעיל דלרב בחל בשבת עצמו חלוקין פרזים ממוקפין בפרשת זכור וא"כ לא בעי שיהיו שניהם בשבת אחד וא"כ על כרחך הא דקאמר לרב דלא תקדים עשיה לזכירה על מוקפים קאי ואתמאה הלא במוקפין אין קדימת עשיה לזכירה דהרי בהדי הדדי קא אתיין ואם נימא דלר"ה הוא דקאמר הכי דלר"ה שפיר נוכל לומר דלרב אי אפשר לחלק בפ' זכור בין פרזים למוקפין דלר"ה בחל בה מודה רב וא"כ שפיר מצי סבר דבשביל פרזים דלא ליקדים וכו' להכי גם מוקפין מקדימין. אבל זה אינו נכון שיהי' סוגיא דשמעתא אליבא דר"ה דלית הלכתא כוותי' דהרי אתמר נמי אמר ר' חייא וכו' בשביל רב עצמו כוותי' דרב נחמן¹

ועוד קשה לי לר"נ דגם בחל פורים בשבת פליג רב ולמה ומה טעם יש בזה ואף לו אם נימא דלרב דוקא צריך זכירה קודם עשייה ולא בהדי הדדי מ"מ אטו אם שניהם ביום אחד מי לא קדמה זכירה והלא מתחילה הולכין לבית הכנסת ומתפללים וקורין בתורה ואח"כ הולכין למשתה ושמחה והגע בעצמך עיקר נזכרים ונעשים על קריאת המגילה קאי נזכרים ונעשים קאי על משתה ושמחה כדלעיל בריש מכילתין דקאמר אשכחן עשייה זכירה מנ"ל אמר קרא נזכרים ונעשים. והנה עיקר קריאת המגילה היינו דיממא כמו שכתבו התוס' בדף ד' ע"א בד"ה אדם וא"כ כיון דכתיב נזכרים ונעשים ובעינן שתקדים זכירה והלא שניהם ביום אחד הם אלא ודאי או דבהדי הדדי שפיר דמי או דבזה מקדים קריאה שמתחילה קורין המגילה בבה"כ ואח"כ עושין משתה ושמחה ומשלוח מנות.

והנה בשטת הירושלמי דסובר דסעודת פורים בשבת לא עבדינן דבעינן מי ששמחתו תלוי' בב"ד ולהכי סבר דמאחרין לה עד אחר פורים וקשה הא כתיב ולא יעבור ואפי' בני פרזים אם עושין בט"ו מקרי לדידהו ולא יעבור וכמו שהוכיח הר"ן שהרי פורים שחל ברביעי בני כפרים מקדמי ליום הכניסה ולמה זה ימתינו עד למחר שהוא ט"ו והוא ג"כ יום הכניסה אלא ודאי דזה אסור משום ולא יעבור. וכבר הרגיש בזה הר"ן בפרק קמא במשנה באלו אמרו מקדימין ששם הביא הרי"ף דברי הירושלמי והקשה הר"ן הרי כתיב ולא יעבור ומשני הר"ן דולא יעבור קאי רק אקריאת המגילה כלפי מה שתיקנו להם להקדים משום יום הכניסה הזהיר שלא לאחר משום ולא יעבור אבל לא אשמחה. ושוב קשיא לי להר"ן והא איתקיש עשייה לזכירה וא"כ כי היכי דמקדימין המגילה היה לנו להקדים גם השמחה ונדחק דלא אמרינן איתקיש עשיי' לזכירה אלא לעושים בזמנם הקבוע להם במגילה ולא במקדמי ומאחרי ע"ש שנדחק מאוד. והנה אני תמה וגם אם נקבל כל הדוחקין הללו מ"מ למה תיקנו מתחילה לאחר השמחה ולכנוס בכל הני פרצות דחוקות. הוה להו לתקן להקדים השמחה ביום קריאת המגילה ואף דלבני כפרים המקדימין ליום הכניסה אפ"ה שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה כדלעיל דף ה' ע"א בריש העמוד היינו משום דכל מה דאפשר למעבד בזמנה עבדינן אבל בחל בשבת שעל כרחך השמחה אי אפשר לעשותה בזמנה ממש יותר טוב להקדים. ונראה טעם הירושלמי בזה הוא לפי מה שאמרו בריש מכילתין/מגילה/ דף ב ע"ב אימתי בזמן שהשנים כתיקנו וישראל שרוים על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. ולפי זה בחל בשבת שע"כ מקדימין וקורין בע"ש וא"כ יש לחוש שמסתכלין בה ויכשלו בימי הפסח ולהכי עשו תקנה מה דאפשר למעבד היכרא שלא יעשה הסעודה בו ביום ולהקדים הסעודה קודם קריאת המגילה אי אפשר דבעינן שתקדים זכירה לעשייה ובזמנה בשבת ג"כ אי אפשר כסברת הירושלמי שאין שמחתו תלויה בבית דין ולכן ע"כ מאחרינן² וא"ת א"כ למה עקרו הקדמת בני הכפרים ליום הכניסה משום שמסתכלין בה והלא יהיה להם היכרא בשמחה שאינה נוהגת אלא בזמנה. יש לומר שאין זה היכר כל כך ולא רצו לסמוך על זה אבל בחל בשבת שאי אפשר בענין אחר דהרי המגילה בשבת לא קרינן עשו עכ"פ היכרא לאחר השמחה. וא"כ דברי הירושלמי נכונים בזמן הזה שאין ישראל שרוים על אדמתן אבל בתחילה כשהיו ישראל שרוים על אדמתן אז אין מסתכלין בה ובני כפרים מקדימין ליום הכניסה א"כ בחל בשבת שמקדימין המגילה גם השמחה היו מקדימין ביום אחד עם קריאת המגילה בע"ש. וזהו מעיקר הדין אבל דברי הירושלמי הם בזמן הזה ולפי זה פרשת זכור שאנשי כנה"ג תקנוהו שהם תיקנו תפלות וברכות וקריאת התורה אז היו ישראל שרוים על אדמתן אם כן בחל פורים בע"ש וחל ט"ו בשבת היו המוקפים קורין המגילה והשמחה הכל בע"ש א"כ על כרחך תיקנו אנשי כנה"ג להקדים זכור אפי' למוקפין כי היכי דלא תקדים עשייה לזכירה ושפיר קאמר רב מקדימין כי היכי דלא תקדים עשייה לזכירה וקאי גם אמוקפין. וא"כ גם הא ניחא מה שאמרו לשמואל עשייה וזכירה בהדי הדדי דלשמואל על כרחך לא ס"ל כירושלמי דאל"כ א"כ מעיקר הדין מקדימין השמחה וא"כ על כרחך צריך להקדים זכור ואף שבזמן הזה כבר עפ"י ירושלמי לא מקדימין משום שמסתכלין בה ומאחריים מ"מ

בשביל זה שוב לא תעקר פרשת זכור ממקומו בשבת שתיקנו להם אנשי כנה"ג ולהכי צריך על כרחך לומר דשמואל לא ס"ל כלל כירושלמי ועושין הסעודה בשבת ובהדי הדדי אתו. ומעתה גם דברי רב נחמן בחל בשבת נכונים משום דלרב דס"ל כירושלמי א"כ בני פרזים עפ"י עיקר הדין היו עושים השמחה בע"ש ולכך צריך להקדים פרשת זכור והיינו לפרזים. ומעתה גם דברי רב הונא נכונים ונימא במה דפליגי רב הונא ור"נ דלרב הונא ס"ל דרב לא ס"ל כירושלמי וגם רב ס"ל דעושין סעודת פורים ומשתה ושמחה בחל בשבת ביום השבת עצמו ומה דאמר רב בחל בע"ש דלא תקדים וכו' על הפרזים אמר כן ובעבור בני פרזים מקדימין גם המוקפין דלר"ה יכול לומר דרב ס"ל דבעינן קביעת שבת א' לפ' זכור לפרזים ולמוקפין דלר"ה גם בחל בשבת שניהם קורין בו ביום ולא קשיא כלל מהא דמסרגין לשבתות דודאי כל היכי דחל ר"ח בחול מסרגין. ור"נ ס"ל דרב ס"ל כירושלמי ולכך בחל פורים בשבת מקדימין והיינו בני פרזים ולא מוקפין דאל"כ קשיא הך דמסרגין לשבתות ואף דלר"נ לא בעינן שבת אחד לזכור קבוע לפרזים ולמוקפין מ"מ בחל בע"ש שפיר אמר רב דגם מוקפין מקדימין משום דאל"כ גם לדידהו קדמה עשיה שהרי מקדימין שמחה בע"ש ביום קריאת המגילה. ובזה כל שיטה זו נכונה ורב סבירא ליה כירושלמי ובזמן הזה שמסתכלין בה מאחרין השמחה ודברי הרי"ף והש"ע נכונים לפסק הלכה ודוק היטב. אלא שדברי הרי"ף אכתי קשיין והוא מדויל ידו משתלם. שהרי"ף פ' לעיל פירוש אחר בדברי הגמ' שבזה"ז הואיל ומסתכלין בה ע"ש בדבריו ולדידהו נסתר סברא הנ"ל. אמנם עכ"פ דברי הגמ' נכונים מאוד ופסק הש"ע ושל הרי"ף עכ"פ נכון לדינא. סליקו להו דיני אורח חיים

37. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרפח

יד. פורים משולש - בן ירושלים שנסע לעיר, ובן עיר שעלה לירושלים סעי' ו', שו"ע: יום ט"ו שחל להיות בשבת אין קורין את המגילה בשבת אלא מקדימים לקרותה בער"ש. ובן ירושלים לכתחילה יש¹⁰⁵ לו להימנע מלנסוע לעיר פרוזה במשך יום השישי על מנת לישאר שם בשבת, כי אף שלענין קריאת המגילה זמן הפרזים והמוקפים שוה, מ"מ יש¹⁰⁶ לחשוש שעוקר עצמו משאר מצוות היום, ולכן אם צריך להיות בשבת בעיר פרוזה יש לו לצאת מירושלים בליל שישי, ולחזו"א יסע בעוד יום חמישי לפני צאת הכוכבים דליל שישי. ובדעבד, כשחייב לנסוע מירושלים ביום שישי לשבות בעיר פרוזה, יאמר¹⁰⁷ "על הניסים"¹⁰⁸ בשני הימים ב"אלקי נצור" וב"הרחמן" שבברהמ"ז, ויקיים¹⁰⁹ מתנות לאביונים ומשלוח מנות וסעודת פורים ביום שישי, ויחזור ויקיים משלוח מנות וסעודת פורים ביום ראשון, אף שנמצא¹¹⁰ עדיין בעיר פרוזה (ויזהר לא להוציא את בני הפרזים בקריאת המגילה כדלהלן אות י"ג, ואם יכול הוא לקרוא לעצמו ביחידות עיין לקמן סי' תר"צ אות י"ג).

105 . פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"ב הערה פ"א.

106 . כדלעיל הערה 77.

107 . פורים המשולש שם, די ש לחשוש לשיטת הרא"ש דכיון דהיה מוקף בי"ד לאחר עלוה"ש נתחייב כדן מוקף.

108 . ולא יתפלל לפני העמוד, וע"ע לעיל הערה 54. ובענין עליה לתורה ביום שישי עיין לקמן סי' תרצ"ג אות ט',

ובשבת יכול לעלות לתורה אף למפטיר.

109 . ויכול לקיים מצוות אלו אף שנמצא עדיין בירושלים - פורים המשולש שם, אמנם לכתחילה יש לקיים משלוח

מנות כשהמקבל נמי בר חיובא בזה, כדלהלן.

110 . ולכתחילה יש לקיים בירושלים בבר חיובא כדלהלן.

והנוסע מירושלים לעיר פרוזה במוצאי שבת או במשך יום ראשון, יקיים ביום ראשון סעודת פורים ומשלוח מנות בכל מקום שהוא, אמנם לכתחילה,¹¹¹ אם יוצא מירושלים ביום ראשון, יקיים מצוות "משלוח מנות" לפני צאתו מירושלים, כדי שהמקבל את המשלוח מנות יהיה ג"כ בר חיובא. ובן ירושלים שנסע עוד בליל שישי לעיר פרוזה וקיים שם את כל מצוות פורים, ושוב חזר לירושלים לשבת קודש, יש¹¹² לו לומר שוב "על הניסים" בתפלות שבת ובברהמ"ז, ולקיים ביום ראשון מצוות סעודת פורים ומשלוח מנות.

ובן עיר פרוזה שקיים מצוות פורים בעירו, ועלה¹¹³ לשבות בשב"ק בירושלים, לרוב¹¹⁴ הפוסקים פטור מקיום מצוות פורים בשבת וביום ראשון, אמנם כיון שיש הסוברים שחייב, לכן נכון שיאמר "על הניסים"¹¹⁵ באלוקי נצור ובהרחמן שבברהמ"ז, ויקיים סעודת פורים ומשלוח מנות ביום ראשון אף אם חזר כבר לעירו, ויש¹¹⁶ הסוברים שדינו כבן ירושלים ויכול לומר "על הניסים" באמצע התפלה וברהמ"ז. ובן עיר פרוזה הבא לירושלים במוצ"ש או ביום ראשון, פטור מסעודת פורים ומשלוח מנות.

טו. פורים המשולש - בן ירושלים לא יוציא בן עיר פרוזה י"ח קריאת המגילה שם: אלא מקדימים לקרותה בערב שבת. ובס' טורי אבן (מגילה ה' ע"א) שלפי דברי רבה (בגמ' שם) שהטעם שאין קוראין את המגילה בשבת הוא משום גזירה שמא יעבירונו, אין הקריאה לבני המוקפים ביום שישי מדברי קבלה אלא מדרבנן.

ולפי"ז יש¹¹⁷ להקפיד שבן עיר פרוזה לא יצא ידי חובתו ע"י שמיעת המגילה מבן כרך (אבל בן עיר פרוזה יכול להוציא בן כרך ידי חובתו), ואם לא הקפיד על כך ושמע הקריאה מבן כרך, לכתחילה יקרא¹¹⁸ שוב את המגילה בלי ברכה.

ובענין קריאת המגילה בשנה זו ביחידות, וקריאתה לנשים, כתבנו לקמן סוף סי' תר"צ, עיין שם, והאם יש לציבור להקפיד להאזין לבעל קורא בלי לקרוא עמו בלחש - שם אות י'.
טז. פורים המשולש - קטן שהגדיל בשבת, ומי ששכח לקרוא המגילה בער"ש אלא מקדימים לקרותה בערב שבת. וכבר הזכרנו (באות י"ג) את דברי הטורי אבן שמעיקרה היתה תקנת אנשי כנסת הגדולה לקרותה בשבת, אלא שחכמים שאחרי אנשי כנה"ג תקנו להקדים הקריאה משום

---

111. פורים המשולש פ"ח הערה כ"ח (וע"ע מש"כ בס"י תרצ"ה אות כ"א), ועיי"ש דיכול לעשות שליח בירושלים לפני צאתו ממנה שישלח עבורו משלוח מנות (ובס"י תרצ"ה כתבנו דיכול אף למנות שליח ע"י הודעה טלפונית שיקנה וישלח עבורו משלוח מנות).

112. כדלעיל הערות 69 - 70 - 71, ועיי"ש שיש פוסקים החולקים וסוברים דפטור מלקיים שוב מצוות פורים, אמנם כבר כתבנו שם דעל הניסים יוכל לומר בתפילה ובברהמ"ז, ובפורים המשולש שם הכריע שיאמרנה באלוקי נצור ובהרחמן.

113. ואם הגיע לירושלים ועדיין לא שמע קריאת המגילה, לא ישמענה מבן ירושלים, כדלהלן אות י"ג, וע"ע שו"ת ישועת משה ח"ג סי' נ"ו דלכתחילה יקיים גם שאר מצוות היום בעירו ואח"כ יעלה לירושלים.

114. כדלעיל הערה 99 - 100.

115. ולא יתפלל לפני העמוד, ואם מתפלל יאמר "על הניסים" בחזרת הש"ץ במקומו, ואם קראוהו למפטיר יכול לעלות - פורים המשולש פ"ה סעי' ט"ז, וע"ע לקמן סי' תרצ"ג אות ט'.

116. כדלעיל הערה 101 בשם הגרימ"ט ומנחת שלמה להגרש"ז אויערבך זצ"ל, וכן היה מורה אא"ז זצ"ל לאלו שבאו אליו מערי הפרזות לשב"ק פורים משולש שיאמרו "על הניסים" בתפלה ובברהמ"ז כבני ירושלים.

117. מקראי קודש פורים סי' נ"א, פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"א הערה ט'.

118. שו"ת ישועת משה להגרי"מ אהרונוסון זצ"ל ח"ג סי' נ"ו, וישל"ע אם קפידא זו חלה ג"כ על הקריאה בליל פורים, דגם בזמנו אינו מדברי קבלה אלא מדרבנן כמובא בשע"ת סי' תרפ"ז סק"א בשם נוב"י, ואולי יש להחמיר משום חד דרבנן ותרי דרבנן.

גזירה דשמא יעבירונו ד"א ברשוה"ר, ועפ"י י"ש¹¹⁹ הרוצים לומר שקטן וקטנה שנעשו בני מצוה בשבת ט"ו אדר, יש להם לקרוא המגילה בשבת, כיון שחיובם בער"ש היה רק מתורת "חינוך" ובשבת חיובם מצד עצמם, וגזירת "שמא יעבירונו" חששו¹²⁰ רק כשהמצוה מוטלת על רבים, ולא כשמוטל רק על יחידים, וכמו¹²¹ יהיה הדין במי ששכח או נאנס ולא קרא המגילה בער"ש, שיקראנה בשבת. אמנם למעשה חלקו עליהם כל¹²² גדולי הפוסקים והסכימו שבשום אופן אין לקרוא המגילה בשבת, כי לאחר שגזרו חז"ל שלא לקרות המגילה בשבת הופקע לגמרי חיוב קריאה בשבת, וכשקוראה בערב שבת יוצא ידי חובתו כאילו קראה בזמנו וכחיובו עפ"י דברי קבלה דאנשי כנסת הגדולה, ואינו כהשלמה על חיוב הקריאה בשבת, ולכל היותר (אם ירצו לחשוש לפוסקים הנ"ל) יאמרו¹²³ "הלל" כקורא פרקי תהילים (בלא ברכה לפנייה ולאחריה) או¹²⁴ יקראו מגילת אסתר לשם לימוד (בלא ברכותיה), ואף ממגילה כשירה, כי לרוב הפוסקים ליכא איסור טלטול על מגילה בשבת זו כדלהלן אות י"ח.

יז. פורים המשולש - זמן קיום מצוות משלוח מנות וסעודת פורים ומתנות לאביונים

119 . הגרי"ח זוננפלד זצ"ל הו"ד בשו"ת ציץ הקודש סי' נ"ה ובפסקי תשובה סי' קל"ז, וכן נוטה לומר בתחילת דבריו בהג' חשק שלמה מהגר"ש כהן זצ"ל מו"ץ וילנא עמ"ס מגילה דף ה' ע"א, ובס' זכרון "מנחת ירושלים" (ע"ש הר"ע בלוי) מביא כת"י מהגרע"י שלזינגר בשם מהרי"ל דיסקין זצ"ל שהיה מורה כן הלכה למעשה לקטן שהגדיל בשבת שיקרא שוב בלא ברכה, והגרע"י חולק עליו וכדלהלן.

120 . כדברי הר"ן ר"ה דף כ"ט ע"ב דמש"ה לא גזרו שלא למול הבן בשבת דכיון דאין הכל טרודים במצוה יזכירו לו שלא יטלטל ברשוה"ר.

121 . הפוסקים הנ"ל.

122 . סי' יהושע בכתבים ופוסקים סי' רכ"ו, הגרע"י שלזינגר זצ"ל דלעיל הערה 119, שו"ת ציץ הקודש שם דהעלה לחלוק על הגרי"ח זוננפלד, עיר הקודש והמקדש להגרימ"ט ח"ג סי' כ"ו סעי' ט', שו"ת הר צבי ח"ב סי' קכ"ז, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' פ"ג, שו"ת קנין תורה ח"ג סי' נ"ג, (ומוסיף עפ"י דברי המנ"ח מצוה י' אות ג' (כ"ה) עפ"י המרדכי דאף דחיובו רק מדרבנן יוצא י"ח כשל תורה, וברמב"ם פ"ה מהל' קרבן פסח ה"ז קטן שעשה פסח ראשון והגדיל קודם פסח שני פטור מפ"ש, א"כ ה"ה בנידו"ד, (ועיי"ש בקנ"ת דלפ"ז נמי אין להקפיד לשיטות הסוברים דקטן נעשה לגדול רק כשעברו י"ג שנה מעת לעת דמסתכלים לפי השעה שנוולד, עיין מג"א סי' נ"ג סקי"ג ש"ך וסמ"ע חו"מ סי' ל"ה חכמת בצלאל עמ"ס נדה ב' ע"א) ולשיטתם אם קיים המצוה לפני השעה שנוולד, ולאחר השעה שנוולד עדיין זמן המצוה יצטרך לקיימה שוב, ולמנ"ח הנ"ל ליכא שום חיוב לקיימו שנית), וע"ע בהג' חשק שלמה שם דאולי גבי מגילה כיון שגזרו חז"ל שמא יעבירונו חל הגזירה גם על יחיד ולא דמי למילה דמעיקרא לא גזרו כלל, וכ"ה בהג' הר"ב פרנקיל על המג"א סי' תרצ"ב סק"ו.

123 . דכבר נתחבט בשו"ת תשובה מאהבה סי' מ"ה לטעם דר' נחמן בגמ' מגילה (י"ד ע"א) דקרייתא זו הלילא (וכטעם זה ס"ל לבה"ג, הרמב"ם והמאירי, ועיין שו"ת חת"ס סי' קצ"ב וכת"ס סי' ק"מ שנתחבטו בזה מדוע לא פסקו כרבא, דהוא בתראה, דהטעם דא"א הלל הוא דאכתי עבדי דאחשוורוש אנו, וע"ע שע"ת סי' תרצ"ג סק"ב) א"כ בשבת שחל ט"ו שאין קורין בו המגילה מדוע לא נאמר "הלל" דבאמירת הלל ליכא למיחש שמא יעבירונו (לסידור) (וכן העיר בזה בקיצור בפמ"ג סי' תרצ"ג א"א סק"ב), ומתרץ דאפשר דכיון שכבר קראו המגילה בזמן שתקנו חכמים ב"ד, שוב א"צ לקרוא הלל, ובשו"ת מנח"י ח"ו סי' ס"ז דעכ"פ מוכח מזה דאם לא קרא המגילה בער"ש יקרא הלל בשבת כקורא פרקי תהילים, וכמ"ש בשע"ת סי' תרצ"ג סק"ב, דאם יתכוון לשם מצוה יש לחשוש לדאמרי' דהקורא הלל שלא בזמנו הרי זה מחרף ומגדף (ועיי"ש במנח"י דכיון דאין זה אלא בקורא הלל שלם, אבל במדלג באמצע הלל אינו בכלל מחרף ומגדף, וכמ"ש בהג' חכמת שלמה סי' תר"ב, לכן אפשר שיאמר חצי הלל ויוכל לכוון לצאת), וע"ע בשו"ת מנח"י ח"ח סי' ס"ד דכ"ז בשכח ולא קרא המגילה בער"ש, אבל בקרא המגילה, לא יאמר הלל בשבת אף כקורא פרקי תהילים, דעל כרחך עולה על דעתו שאומר לצאת י"ח אמירת הלל, ולכל היותר אם ירצה לחוש לפמ"ג יאמר חצי הלל, או שיכוון בפסוקי דזמרה כשאומר "הלל הגדול" (כ"ו כי לעולם חסדו) לצאת, כי לדברי שו"ת כנף רננה סי' צ' דברי המאירי שיאמר הלל הכוונה להלל הגדול.

124 . דלא גזרו דילמא אתי לאתוויי ד' אמות ברשוה"ר אלא בקורא לצאת ידי חובתו דטריד, ולא בקורא ללימוד בעלמא עיין פורים המשולש פ"ה סעי' ב'.

שם: וגובים מעות מתנות עניים¹²⁵ ומחלקים אותם בו ביום (בערב שבת) וכו' ואין עושין סעודת פורים עד יום אחד בשבת. וה"ה ממילא המשלוח מנות גם ביום א' בשבת (- מ"ב סקי"ח). ולהלן מביא המ"ב בשם מהר"ל חביב שהוכיח שיש לעשות סעודת פורים בשבת וכן עשה מעשה, ובשם הפר"ח שיעשו הסעודה והמשלוח מנות גם בשבת וגם ביום א'. ואכן כך מוכח בפירוש מכמה¹²⁶ ראשונים שחיוב מצוות סעודת פורים הוא בשבת, ועוד מצינו לכמה¹²⁷ ראשונים הסוברים שסעודת פורים חיובו ביום ו' וממילא ה"ה¹²⁸ משלוח מנות.

ועקב כך נוהגים¹²⁹ יראי שמים ואנשי מעשה לצאת ידי כולם וביום ו' מרבים¹³⁰ קצת בסעודה ובשתיית יין ומקיימים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, וכן בסעודת יום שב"ק מוסיפים איזה מאכל לכבוד פורים ושותים¹³¹ יותר מההרגל, ושולחים משלוח¹³² מנות אחד, וביום א' מקיימים עיקר סעודת פורים¹³³ ומשלוח מנות (ואם אפשר לקיים סעודת פורים בבשר ויין במוצש"ק - עיין לקמן סי' תרצ"ה אות א').

125 . עיין לקמן סי' תרצ"ד הערה 51.

126 . המהר"ל חביב מוכיח דכן ס"ל להרמב"ם, ובשו"ת ציץ הקודש להגרצ"מ שפירא ח"ב סי' נ' דכ"ה דעת הרשב"ץ, ובס' פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"ב הערה ל"ט דכ"ה משמעות הריטב"א והרשב"א מגילה ה' ע"א והרא"ה המובא בר"ן בפ"א דמגילה, ובחלקת יואב מהדו"ת דף ק"ב ע"ב הוכיח דשיטת המהר"ל חביב מוכרחת.
127 . ברכ"י סעי' ט"ו דכן הוא שיטת המאירי, וכ"ה דעת ה"א שבר"ן הו"ד בדרכי משה סק"ג, וכ"ה בברטנורא פ"א מ"ב בשם י"א.

128 . דמשלוח מנות הוא כדי לתקן צרכי סעודה כמבואר בפוסקים, והחזו"א סי' קנ"ה סק"ב מחדש דאף לירושלמי ולפסקי ה"ב והשו"ע דהסעודה ביום א', מ"מ משלוח מנות שולחים בערב שבת, כי משלוח מנות ומתנות לאביונים אינם מתחלקים ושכ"ה בשם כנסת הגדולה (ועיין בחידושים וביאורים או"ח ח"ב סי' ט"ו ופורים המשולש להגרש"ד (הרב שר"ה דבליצקי) פ"ב הערה ס' דכבר תמהו דצ"ע מאין זה דמש"מ ומת"ל אינם מתחלקים), ובמועדים זמנים ח"ב סי' קפ"ט נמי העלה כהחזו"א מטעם דאף למאן דס"ל דהסעודה ביום א' מ"מ מצוה איכא נמי בשבת להרבות קצת בסעודה, ועדיף להקדים במשלוח מנות בער"ש כדי שיוכלו להכין עי"כ צרכי סעודת פורים שבשבת עיין שם. וע"ע בס' תרצ"ד הערה 51.

129 . כמובא בכל הקונטרסים דדיני פורים המשולש דהגר"ח זוננפלד הגר"י גליס הגר"ש דבליצקי מועדים זמנים שבסוף הגש"פ שלו, ועוד, וכ"ה בס' עיר הקודש והמקדש להגר"מ ט"ח ח"ג פכ"ו סי' ג' בשם הגר"ש סלנט זצ"ל ובלוח א"י שלו, ובכף החיים סקל"ח ומ"ה "וירא שמים יוצא ידי כולם לשלוח מנות ולהרבות בסעודה בג' הימים ומשום דאיכא פלוגתא בזה יש לומר בכל יום קודם סעודה ומשלוח מנות הריני בא לקיים סעודת פורים (או משלוח מנות) אם אני חייב היום, לשם יחוד קבה"ו וכו' יהי נועם וכו'".

130 . ובלוח א"י שיעשה הסעודה קודם חצות, ובפורים המשולש להגרש"ד דאף לאלו הנוהגין בפורים שחל בער"ש להתחיל הסעודה אחר הצהריים ולהמשיכה בשבת ע"י פריסת מפה וקידוש (עיין מש"כ לקמן סי' תרצ"ה אות ו') מ"מ בנידו"ד דאין חיוב הסעודה ביום ו' מעיקר הדין, אין לנהוג כן.

131 . ובמועו"ז שם דמ"מ יזהר לא להשתכר, דבקל יוכל לבוא ח"ו לחילול שבת, אלא ישתה קצת וישן אחה"צ ויקיים בזה עד דלא ידע.

132 . מש"כ לשלוח רק לאדם אחד כ"כ בפורים המשולש להגרש"ד פ"ה הערה ל"ז, וכ"ה בפורים המשולש להגר"ח זוננפלד "לשלוח מעט מנות בשבת". והטעם כי יש שחששו בשילוח מנות בשבת משום עובדין דחול ושמא יטלטל ברשוה"ר כשאין עירוב ועוד יש לחשוש לנתינת מתנה והקנאה בשבת (עיין בכ"ז בפורים המשולש להגרש"ד שם, ובחזו"א סי' קנ"ה סק"א דכתב "ואפשר דאין לקבוע מצות מש"מ בשבת דהוי עובדא דחול כיון דכל העם עסוקין בזה"), ולכן כתבו שיתן רק לאדם אחד (ונכון שיזכה לו ע"י אחר את המנות עוד מער"ש ובזה ינצל מחשש דנתינת מתנה והקנאת קנין בשבת), ובכה"ח סקל"ח "ישלח רק במקום שיש עירוב או לחבירו הדר בחצירו דודאי עשו עירובי חצירות", ואם יש לו אורח בשבת, ונותן לו מש"מ יוצא בזה, וכן היה נוהג אא"ז זצ"ל מביאלא בשבת כזו לתת ב' מנות לשם מצוות מש"מ לאחד מאורחיו שאכלו על שלחנו.

133 . אבל מתנות לאביונים חיובו לכו"ע רק ביום ו', ומ"מ כתב בפורים המשולש להגר"ח זוננפלד זצ"ל דאם לא קיים מתנות לאביונים בער"ש צריך לקיימו ביום א' דאפשר להוכיח מכ"מ דיוצא בזה גם בנתנו ביום שמקיימים סעודת פורים, ובפורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"ח סעי' י' דגם מי שנעשה בן י"ג בשבת נכון שיחזור ויתן מת"ל ביום א' אף שכבר נתן בערב שבת.

ונכון¹³⁴ להדר ולהביא עצמו לידי חיוב ברכת "שהחיינו" ע"י פרי או בגד חדש לפני שמקיים מצוות משלוח מנות וסעודת פורים ביום ראשון, ולמקיימים מצוות אלו גם בשבת נכון להדר אחר זה גם בשבת. ובענין עשיית מלאכה בער"ש וביום ראשון - לקמן סי' תרצ"ו אות ג', הספד ותענית בער"ש אסורה (שו"ע סי' תרצ"ו סעי' ג'), וביום א' - שם אות ד'. דיני אבילות ואנינות בפורים המשולש - שם אות ה' ואות י"א.

יח. פורים המשולש - אמירת "על הניסים" ביום ו' וביום ראשון שם: ואמרים "על הניסים". בשבת, ולא בערב שבת, ומ"מ אם אמר אין מחזירין אותו (מ"ב סקי"ז). וכן בברכת המזון, והוא הדין ביום ראשון אם טעה ואמר "על הניסים" בתפלה אין¹³⁵ מחזירין אותו, דלא גרע ממי ששח באמצע תפלה בשוגג שאינו חוזר ומתפלל. ובסעודה שעושין ביום ראשון לכבוד¹³⁶ פורים, נכון¹³⁷ לומר "על הניסים" בברהמ"ז ב"הרחמן", ויש¹³⁸ להשתדל לגמור הסעודה ולברך ברהמ"ז לפני צאת הכוכבים דליל י"ז. ובענין מש"כ המ"ב ועיר המסופקת¹³⁹ אם היא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אמרים על הניסים בשני ימים - עיין מש"כ לעיל אות ו'. ובענין אמירת 'קרוב"ץ' בשנה זו - עיין לקמן סי' תרצ"ג אות ה'. ובענין אי אמירת תחנון בערי הפרזות ביום א' - לקמן סי' תרצ"ג אות ז'. יט. פורים המשולש - לדרוש מעניני פורים בשבת

---

134. שם פ"ב הערה ל"ג בשם ס' חוג הארץ למהר"י אלגזי זצ"ל דנסתפק אם ברכת שהחיינו דקריאת המגילה דער"ש פוטר המש"מ וסעודת פורים דשבת ויום א', ובביה"ל לקמן ריש סי' תרצ"ב דס"ל דברכת שהחיינו דקריאת המגילה בלילה אינו פוטר את מצוות היום, א"כ כ"ש בנידוד (וכ"ש קטן שהגדיל בשבת דיהדר לחייב עצמו שוב ב"שהחיינו" כי ברכתו ביום ו' היה בעודו קטן), ועיי"ש עוד דאפשר להוכיח מראשונים דחייב שהחיינו הוא על עצם יום הפורים, (עיין מ"ב סי' תרצ"ב סק"א וביה"ל שם) ולכן גם מחמת זה נכון לחייב עצמו בשבת בברכת שהחיינו על פרי חדש ולכוון על מצוות היום. ומ"מ בשעת ברכת "שהחיינו" דקריאת המגילה דיום ו' בבוקר יש להכריז לכוון לצאת משלוח מנות מת"ל וסעודת פורים (עמש"כ בסי' תרצ"ב אות ה') כמו בכל שנה ושנה, כי לכמה פוסקים מהני, עיין ביה"ל ריש סי' תרצ"ב בשם פמ"ג - פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"ב סעי' י"ח.

135. פורים המשולש להגר"ח זוננפלד וס' עיר הקודש והמקדש פכ"ו סעי' ב' עפ"י השו"ע סי' ק"ח, וכ"ש דכן הוא לדברי החיי"א המובא במ"ב שם סקל"ח.

136. לאפוקי מסעודת מלוה מלכה במוצ"ש ויום א' בבוקר דלכו"ע אין לומר על הניסים כלל, דגם בשנה כזו נוהגים לעשות הסעודה לכבוד פורים ביום א' אחר הצהרים ככלל שנה אף דלא שייך הטעם המובא במ"ב סי' תרצ"ה סק"ח דטרודים בשחרית בקריאת המגילה ומשלוח מנות, וע"ע מש"כ בסי' תרצ"ה אות א' דגם בשנה כזו אין יוצאין ידי חובה בסעודה שעושין במוצ"ש.

137. דהנה בשו"ת הלק"ט ח"ב סי' קל"ו נסתפק אם יש לומר על הניסים בברהמ"ז דסעודת פורים דיום א' במקומו בברכת הארץ, ובפורים המשולש להגר"ח זוננפלד זצ"ל דאין למחות ביד מי שנוהג כן, אבל בחוג הארץ הו"ד בכה"ח סקמ"ח דנכון לאומרה ב"הרחמן" ולא בתוך ברהמ"ז משום חשש הפסק.

138. פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"ח הערה כ"א ופורים המשולש מועו"ז דעיקר הסעודה ביום א' הוא משום תשלומין דשבת לכן אין להמשיכה עד לליל יום שני, ועכ"פ השירות והתשבחות יאמר מבעו"י, ועוד שם, דאם מברך לאחר צאה"כ לא יאמר על הניסים בהרחמן, וע"ע לקמן סי' תרצ"ה הערה 25. בנימוקי או"ח סי' זה, דעפ"י המבואר ברמ"א סי' תרצ"ה סעי' ב' לחייב בט"ו גם את היושבים בערי הפרזות במשתה ושמחה קצת א"כ בט"ו שחל בשבת, יש לנהוג כן ביום א', וכבני ירושלים שעושין עיקר סעודת פורים משתה ושמחה ביום א'.

139. ובלוח א"י להגר"מ ט"ו ופורים משולש - דבליצקי פ"ט הערה ב' דבערי הספיקות נוהגין בסעודה ומשלוח מנות ביום א' כמו שמחמרים בשנה רגילה בט"ו, דלא כס' חמרא וח"י דיש לצרף דעת המהרלב"ח שהסעודה בשבת ואין להמשיך הספק גם ליום א'.

מ"ב סקט"ז: ושואלין ודורשין בו ביום בהלכות פורים כדי שיזכרו ענין היום, וכשחל בחול יוצאין ע"י קריאת המגילה. ועיקרה של הדרשה צריכה¹⁴⁰ להיות בעניני אגדה בתוקף הנס שנעשה ביום זה ובדרושי פסוקי המגילה שענינם בעיקרי השתלשלות נס פורים, ויש¹⁴¹ אומרים שיש לדרוש גם בהלכות פורים (ולשיטתם גם¹⁴² בפורים שחל ביום חול קיים ציווי זה), וירא שמים יוצא ידי שניהם. ודע כי¹⁴³ אף לב"ח ושאר פוסקים (בסי' תכ"ט) שכתבו כמה טעמים מדוע אין מקפידים בשאר ימים טובים לדרוש בהם מענינו של יום, מכל מקום בפורים שחל בשבת אף הם יודו שיש חיוב לדרוש ולפרסם הנס שנעשה ביום זה, ולכן לא נכון שהעולם אין נזהרים בזה, ויש¹⁴⁴ להחזיר עטרה ליושנה, ומי שאינו יכול לבוא לביהכ"נ לשמוע הדרשה, או בבתי כנסיות שאין מי שידרוש, החובה¹⁴⁵ מוטלת על כל אחד ללמוד לעצמו מענינים אלו.

---

140 . כן מתבאר בהדיא בדברי רש"י מגילה ד' ע"א "דמעמידין מתורגמן לפני החכם לדרוש אגרת הפורים ברבים" וכן הוא ביתר אריכות בריטב"א ובר"ן, וכ"ה במג"א סי' תכ"ט סק"א ופמ"ג סי' זה א"א סק"ט, ובפני יהושע על הגמ' שם כותב עוד יותר דחיוב החכם לדרוש מתוך מגילה כשירה דרך קריאה דבכגון זה שהוא בדרך דרשה לא גזר רבה שמא יעבירונו (ובספר זכרון מנחת ירושלים מביא מכת"י הגרע"י שלזינגר זצ"ל שכן היה נוהג לקרות המגילה בשבת בלא ברכותיה ולהפסיק באמצע בדרשה, אמנם מסיים שם שלא עשה כן ברבים אלא בתוך ביתו משום חשש זילותא להמונים בגזירה דרבה), ולפי שיטות ראשונים אלו חיוב הדרשה הוא רק כשחל בשבת כי עקב שאין עוסקין בקריאת המגילה ובמשלוח מנות ומת"ל והסעודה הוא בעיקרה לכבוד שבת, לכן, אף שמזכירין על הניסים וקריאת ויבוא עמלק, מ"מ חיישינן שלא ישתכח זכר הפורים ופרסום הנס ביומו ובזמנו (- ריטב"א שם וש"ת רדב"ז ח"א סי' תק"ח, ובח"ה ב"א סי' ק"ה כותב דהטעם שתיקנו לזכור שהיום פורים דאל"כ עלולים למנות ל' יום לפסח מאתמול ולבוא לידי חמץ בפסח), אבל בפורים שחל בחול אין חיוב דרישה, וכדברי התוס' מגילה שם, וכפסק המ"ב שבחול אין חיוב לדרוש, כי חיוב הדרשה הוא מענין הנס ולא בהלכות פורים, דאם היה החיוב גם בהלכות פורים וכמו בשאר ימים טובים הו"ל חיוב גם כשחל פורים בחול, וכדלהלן.

141 . כ"ה דעת הריטב"א בביאור דברי התוס' והרשב"א על הגמ' שם.

142 . כ"ה בלחם משנה על הרמב"ם פ"א מהל' מגילה ה"ג וכן ס"ל להגר"א בביאורו לשו"ע. אמנם זה ודאי לכו"ע ליכא חיוב לדרוש בהלכותיה ל' יום קודם כמו בשאר ימים טובים, אלא אך ורק בו ביום עצמו, וכמו שכתבנו בזה בפס"ת ח"ה סי' תכ"ט אות א' עיין שם.

143 . שו"ת מנח"י ח"ז סי' נ', ואף לדברי השו"ע הרב (שצטטנו בפס"ת שם) דבימינו דאיכא ספרים שאפשר לעיין ההלכות א"צ לדרוש, לא שייך בפורים שחל בשבת שטעם הדרשה הוא כדי להזכיר נס המגילה.

144 . שו"ת מנח"י שם.

145 . פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"ה הערה נ"ג, ועיי"ש בהערה נ"ד דהדרשה צריכה להיות בשב"ק ביום דגם עיקר חיוב קריאת המגילה הוא ביום, ועיי"ש עוד עפ"י שו"ת רדב"ז שם דגם הנשים וקטנים שהגיעו לחינוך ישמעו הדרשה, ואם לאו יקראו בבית מעניני נס פורים וכו"ל.